

ΕΤΗΣΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΔΙΑΛΕΚΤΟΛΟΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ
ΔΙΑΛΕΚΤΟΛΟΓΙΑ

3
ΤΟΜΟΣ
1992-1993

ΑΦΙΕΡΩΜΑ
СТН
МАКЕДОНИЯ

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΑΔΕΛΦΩΝ ΚΥΡΙΑΚΙΔΗ Α.Ε.
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 1993

Παναγιώτου Άννα Η γυναικεία φύση της προσέβαλε στην απόφαση της να μετατρέψει την οικογένειά της σε οικογένεια ομογενών. Τον Απρίλιο του 1992, η Άννα έγινε μητέρα για την πρώτη φορά στην Ελλάδα, με την γέννα της Κατερίνας.

Παναγιώτου Ἀννα

Κέντρο Ελληνικής και Ρωμαϊκής

Αρχαιότητος ήταν το πρώτο από τα δύο μεγάλα έργα της εποχής.

Βιβλιογραφία για τις ελληνικές διαλέκτους

και την Κοινή της αρχαίας Μακεδονίας

Η βιβλιογραφία αυτή βασίσθηκε κατά κύριο λόγο στο υλικό που είχε

Η βιβλιογραφία αυτή βασίσθηκε κατά κύριο λόγο στο υλικό που είχα συγκεντρώσει στη βιβλιοθήκη του C.I.D. *Le monde grec antique et ses zones de contact* και στην Bibliothèque Universitaire του πανεπιστημίου του Nancy για τις ανάγκες του Mémoire D.E.A. με τίτλο *La langue des inscriptions grecques de la Macédoine antique. Bibliographie, délimitation géographique et chronologique*, Πανεπιστήμιο Nancy II (Ιούνιος 1985), καθώς και της διδακτορικής μου διατριβής με τίτλο *La langue des inscriptions grecques de Macédoine (IVe s. a.C.-VIIIe s. p.C.). Phonétique, phonologie et morphologie* (Οκτώβριος 1990). Η επιβεβαίωση και συμπλήρωση της βιβλιογραφίας έγινε στις βιβλιοθήκες του K.E.P.A., των K.N.E./K.B.E. και της Κεντρικής του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών, σ' εκείνες της Αγγλικής, Αμερικανικής, Γαλλικής και Γερμανικής Αρχαιολογικής Σχολής της Αθήνας, της Αρχαιολογικής Εταιρείας, του Κέντρου Σπουδών NA Ευρώπης καθώς και στην Bibliothèque Universitaire του Nancy Γαλλίας χάρις στη βοήθεια του καθηγητή κου Cl. Brixhe τον οποίο ευχαριστώ θερμά και από αυτή τη θέση.

Σε αυτή τη βιβλιογραφία συμπεριελήφθησαν μονογραφίες και άρθρα τα οποία αναφέρονται:

1. Στη γλώσσα των Μακεδόνων (ανεξάρτητα αν τη θεωρούσαν ελληνικήή
όχι οι συγγραφείς των αναφερομένων έργων),
2. Στις άλλες ελληνικές διαλέκτους της περιοχής, της Μακεδονίας υπό την
τρέχουσα, συμβατική έννοια, τα όρια της οποίας εκτείνονται από την
Πίνδο ως τον Νέστο και από την Πιερία ως την Πελαγονία¹,

1. Για τα όρια αυτά βλ. F. Papazoglou, *ZAni* 5, 1955, 352 και Φ. Πέτσα, *Τὸ σύνορο Μακεδονίας-Θράκης καὶ τὸ νόημά του, στὸ Ἡ Καβάλα καὶ ἡ περιοχὴ τῆς. Α' τοπικό συμπόσιο, Καβάλα 18-20.4.1977* [Θεσσαλονίκη 1980]. Όπως σωστά τονίζεται στις παραπάνω μελέτες, η Μακεδονία είχε, ανάλογα με τις εποχές, μικρότερη ή μεγαλύτερη έκταση από αυτή που προαναφέραμε.

3. Στην ονομαστική, τα τοπωνύμια, τα εθνικά και τις γλώσσες της παραπάνω περιοχής,
4. Στις συνθήκες υιοθέτησης στο μακεδονικό βασίλειο της αττικής Κοινῆς κατά τον 4^ο π.Χ. αιώνα, καθώς και στις φωνητικές, μορφολογικές και λεξιλογικές ιδιαιτερότητες της τελευταίας στη Μακεδονία.
5. Στα προ του 4^{ου} π.Χ. αιώνα αλφάβητα και γραφές της περιοχής.

Ένα μεγάλο μέρος των δημοσιεύσεων που τελικά συμπεριελήφθησαν, συχνά οι παλαιότερες (αλλά και πολλές νεότερες που αφορούν κυρίως στα μακεδονικά ανθρωπωνύμια και τοπωνύμια), δεν έχει καμία επιστημονική αξία. Τις συμπεριέλαβα για λόγους σφαιρικότητας της εικόνας.

Είναι αυτονόητο ότι αυτή η βιβλιογραφία θα μπορούσε να είναι κατά πολύ εκτενέστερη με την προσθήκη αποστροφών και γενικοτήτων του τύπου «(le macédonien...) une langue semée d'éléments étrangers...» ή «Das Geblüt der Makedonen war dagegen so echt griechisch wie das Achills...» παραδείγματα των οποίων αφθονούν στα παλαιότερα —και όχι μόνο— συγγράμματα και τα οποία δεν λένε τίποτα ουσιώδες για τη γλώσσα. Δεν συμπεριέλαβα τις μελέτες οι οποίες δεν είχαν παρά απλές βιβλιογραφικές παραπομπές σε μελέτες που εξετάζουν εκτενώς γλωσσικά θέματα, ή χαρακτηρισμούς του τύπου «μακεδονικό όνομα» χωρίς άλλη ανάλυση. Έγινε προσπάθεια να αποφευχθούν οι μελέτες προπαγανδιστικού περιεχομένου καθώς και οι ομιλίες κλπ. οι οποίες έτσι και αλλιώς δεν έχουν να προσφέρουν τίποτα το ουσιαστικό για το θέμα μας, που είναι περιγραφή των διαλέκτων, εκτός ίσως από τον ιδεολογικό και πολιτικό περίγυρο που επέδρασε, κάθε άλλο παρά ευεργετικά, στις αρχαιογνωστικές σπουδές του ευρύτερου μακεδονικού χώρου. Για τον ίδιο λόγο δεν συμπεριέλαβα άρθρα σε εφημερίδες ή πολύ εκλαϊκευτικά περιοδικά.

Φυσικά δεν περιέλαβα τις μελέτες που αφορούν στα επιγράμματα. Είναι γνωστό ότι αυτή η κατηγορία επιγραφικών κειμένων δεν έχει σχέση με τοπικές γλωσσικές ιδιομορφίες και επομένως δεν έχει κανένα λόγο υπάρξεως στη βιβλιογραφία της Μακεδονίας ειδικά· η μία ή οι δύο εξαιρέσεις περιείχαν λεξιλογικές ή άλλης φύσεως παρατηρήσεις. Για τον ίδιο λόγο δεν συμπεριέλαβα και τον πάπυρο του Δερβενίου. Του τελευταίου εξ άλλου περιμένουμε την κανονική δημοσίευση.

Δεν συμπεριέλαβα τα κείμενα τα εγγεγραμμένα επί αντικειμένων προφανώς επεισάκτων από άλλες περιοχές, τον κρατήρα του Δερβενίου για παράδειγμα, τον χάλκινο τρίποδα από τη Βεργίνα κλπ.

Όπως είναι γνωστό, το *Bulletin Épigraphique* και το *Supplementum Epigraphicum Graecum* από της ιδρύσεώς τους περιέχουν συχνά γλωσσικές παρατηρήσεις για φαινόμενα που απαντούν στις επιγραφές. Για να μη μακρύνει περισσότερο η βιβλιογραφία δεν γίνονται εδώ παραπομπές σε αυτά. Για τον ίδιο λόγο παρέλειψα τις παραπομπές σε επί μέρους μη καθαρώς γλωσσολογι-

κά λήμματα —κυρίως τοπογραφικά η θρησκειολογικά— της *Real Encyclopädie* ή άλλων εγκυκλοπαιδικών λεξικών.

Για διευκόλυνση, έδωσα, όπου μπορούσα, τις παραπομπές σε τυχόν μεταφράσεις έργων σε άλλες γλώσσες από αυτή του πρωτοτύπου.

Σημείωσα με αστερίσκο τα έργα τα οποία δεν βρήκα, είχα όμως γι' αυτά πλήρη στοιχεία και σαφείς πληροφορίες για το περιεχόμενό τους και για το λόγο αυτό έκρινα σκόπιμο να τα συμπεριλάβω.

Τελικώς δεν συμπεριέλαβα περί τις τριάντα μελέτες, οι οποίες είναι πιθανό ότι διαπραγματεύονταν εν όλω ή εν μέρει τα θέματα που ενδιαφέρουν, αλλά, καθώς δεν μπόρεσα να τις βρω ή να επιβεβαιώσω και να συμπληρώσω τα ελλιπή στοιχεία τα οποία διέθετα γι' αυτές, προτίμησα να μη τις χρησιμοποιήσω.

Τα έργα του ίδιου συγγραφέα ταξινομήθηκαν χρονολογικά.

Στις ελληνικές δημοσιεύσεις διετήρησα το μονοτονικό ή το πολυτονικό σύστημα του συγγραφέα της μελέτης.

Για διευκόλυνση, στις μη ειδικές για τη γλώσσα της περιοχής μονογραφίες δίδεται ακριβής παραπομπή σε σελίδες (ή σε στήλες όπου προσδιορίζεται). Όπου αυτό δεν γίνεται, εννοείται ότι μπορεί κανείς να βρει πληροφορίες σε περισσότερα του ενός σημεία.

Οι συντομογραφίες των περιοδικών δίδονται κατά την *Année Philologique* και το συμπλήρωμά της, *Index des périodiques dépouillés dans la collection de bibliographie classique* του P. Rosumek· σε περίπτωση που δεν περιλαμβάνονται εκεί, οι τίτλοι παρατίθενται ολόκληροι.

*1. -ABEL, O.: *Makedonien vor König Philipp*, Leipzig 1847, 116-118 (= 'Η μέχρι Φιλίππου ἀρχαία ιστορία τῆς Μακεδονίας, συνταχθεῖσα μὲν ὑπὸ Ὀθωνος Ἀβελ, μεταφρασθεῖσα δὲ ὑπὸ Μ.Γ. Δήμιτσα, Λειψία 1860, 134-137).

2. -ADRADOS, F.: *Towards a New Stratigraphy of the Homeric Dialect*, *Glotta* 59, 1981, 13-27.

3. -AKAMATH, Γ.: *Ξάνθος Δημητρίου καὶ Ἀμαδίκας νίός*, στο αφιέρωμα 'Αμητός, Τιμητικός τόμος για τον καθηγητή Μανόλη Ανδρόνικο, Θεσσαλονίκη 1987, 13-32.

4. -ΑΛΛΑΜΑΝΗ-ΣΟΥΡΗ, Β.: 'Απόλλωνι, 'Ασκληπιῷ, 'Υγείαι. Επιγραφική μαρτυρία για το Ασκληπιείο της Βέροιας, *AD* 39 (Α' Μελ.), 1984 [1990], 205-231, πίν. 90.

5. -ΑΝΔΡΙΩΤΗ, Ν.Π.: 'Η γλώσσα καὶ ἡ ἐλληνικότητα τῶν ἀρχαίων Μακεδόνων, Θεσσαλονίκη 1952.

6. -ΑΝΔΡΙΩΤΗ, Ν.Π.: *Oι ἀρχαϊσμοὶ τοῦ σημερινοῦ γλωσσικοῦ ιδιώματος τῆς Μακεδονίας*, *Μακεδονικὸ Ημερολόγιο* 1953, 101-108 (= 'Αντιχάρισμα στὸν καθηγητὴ N.P. Ἀνδριώτη, Θεσσαλονίκη 1976, 239-244).

7. -ANDRIOTIS, N.P.: *The Confederate State of Skopje and Its Language*, Athens 1957 (= Τὸ δόμσπονδο κράτος τῶν Σκοπίων καὶ ἡ γλώσσα του, Θεσσαλονίκη 1960) [επιλεγμένα αποσπάσματα αυτού του τελευταίου έχουν εκδοθεί στο συλλογικό τόμο *H γλώσσα της Μακεδονίας, H αρχαία Μακεδονική και η ψευδώνυμη γλώσσα των Σκοπίων* (υπό την επιστ. εποπτ. του Γ. Μπαμπινιώτη), Αθήνα 1992, 207-258].
8. -ANDRIOTIS, N.P.: *History of the Name «Macedonia»*, *Balkan Studies* 1, 1960, 143-148 (= Ἀντιχάρισμα στὸν καθηγητὴ N.P. Ἀνδριώτη, Θεσσαλονίκη 1976, 177-182).
9. -ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΥ, Μ.: Ἀρχαῖαι ἐπιγραφαὶ Βεροίας, Θεσσαλονίκη 1950.
10. -ARKWRIGHT, W.G.: *Lycian and Phrygian Names*, *JHS* 38, 1981, 45-73.
11. -APBANITOPOULOU, 'Α.: Θεσσαλικαὶ ἐπιγραφαὶ, *AE* 1917, 122, σχόλια στον αρ. 335 B.
12. -AVEZOU, Ch. — PICARD, Ch.: *Inscriptions de Macédoine et de Thrace*, *BCH* 37, 1913, 84-154 και προσθ. σ. 447.
13. -BADIAN, E.: *Greeks and Macedonians*, στις *Studies in the History of Art* 10, *Macedonia and Greece in Late Classical and Early Hellenistic Times*, National Gallery of Art, Washington 1982, 33-51.
14. -ΜΠΑΜΠΙΝΙΩΤΗ, Γ.: *H θέση της μακεδονικής στις αρχαίες ελληνικές διαλέκτους. Το πρόβλημα της κατατάξεως της αρχαίας μακεδονικής διαλέκτου*, *Glossologia* 7-8, 1988-1989 [1991], 53-69 [= στο συλλογικό τόμο *H γλώσσα της Μακεδονίας, H αρχαία Μακεδονική και η ψευδώνυμη γλώσσα των Σκοπίων* (υπό την επιστ. εποπτ. του Γ. Μπαμπινιώτη), Αθήνα 1992, 161-180] (= *Ancient Macedonia: The Place of Macedonian among the Greek Dialects*, στο *Macedonian Hellenism*, Melbourne, Australia, 1990, 226-240).
15. -ΜΠΑΜΠΙΝΙΩΤΗ, Γ.: *Ψευδώνυμη γλώσσα, ψευδεπιγράφου κράτους*, στο συλλογικό τόμο *H γλώσσα της Μακεδονίας, H αρχαία Μακεδονική και η ψευδώνυμη γλώσσα των Σκοπίων* (υπό την επιστ. εποπτ. του Γ. Μπαμπινιώτη), Αθήνα 1992, 259-263.
16. -BAEGE, W.: *De Makedonum Sacris*, Diss. Halle 1913.
- *17. -BARIĆ, H.: *Miscellen, Archiv za arbanasku starinu jezik i etnologiju* 3, 1926, 213-221.
- *18. -BARIĆ, H.: *Illirske jezične studije I.O. ilirskom karakteru staromakedonskog jezika (Illyrische Sprachstudien I. Über den illyrischen Charakter der altmakedonischen Sprache)*, *RadJA* («Rad» der Sudslavischen Akademie in Agram) 272, 1948, 5-56.
19. BARRIO VEGA, M.L. del: *El dialecto de Eubea*, διδ. διατρ. Universidad Complutense, Madrid 1987.

20. -BARRIO VEGA, M.L. del: *La posición dialectal del Euboico, Emerita* 56, 1988, 255-270.
21. -BELOCH, K.J.: *Griechische Geschichte*², Berlin-Leipzig 1925, τόμ. IV¹, 1-9.
22. -BENGTSON, H.: *Griechische Geschichte. Von den Anfängen bis in die römische Kaiserzeit*⁵, München 1977, 305-306.
23. -BERTOLDI, V.: *Spigolature da Esichio*, RFIC 60, 1932, 338-345.
24. -BERVE, H.: *Das Alexanderreich auf prosopographischer Grundlage*, München 1926, τόμ. I, 327-332.
25. -BERVE, H.: *Griechische Geschichte I. Erste Hälfte, Von den Anfängen bis Perikles*, Freiburg im Breisgau 1931, 48-49.
26. -BESCHEWIEW, W. (BEŠEVLIEV, V.): *Zu Curtius VI 9, 37, BPhW* 1929, στ. 652-654.
- *27. -BESCHEWIEW, W.: *Glossata κεβαλή, AUS* (fac. hist.-phil.) 26.3, 1930, 1-15 (στα βουλγαρικά με γερμανική περίληψη).
- *28. -BESCHEWIEW, W.: *Kǎm za narodnostni na starite Makedonci (= Εθνογραφία της Μακεδονίας κατά την αρχαιότητα)*, AUS (fac. hist.-phil.) 28, 1932, 1-76.
29. -BESCHEWIEW, W.: *Ein übersehenes Zeugnis über das Nichtgriechentum der alten Makedonen*, RIEB I. 1-2, 1934-1935, 280.
30. -BETTOLINI, E.: *Sull'origine dei Calcidesi di Tracia*, Aevum 57, 1983, 51-59.
31. -BEVAN, E.: *A History of Egypt under the Ptolemaic Dynasty*, London 1927, 83.
32. -BLEGEN, C.W.: *The Coming of the Greeks. II. The Geographical Distribution of Prehistoric Remains in Greece*, AJA 32, 1928, 146-154.
33. -BLUMENTHAL, A. von: *Hesych-Studien. Untersuchungen zur Vorgeschichte der griechischen Sprache nebst lexikographischen Beiträgen*, Stuttgart 1930, 16-27.
34. -BLUMENTHAL, A. von: *Illyrisches und Makedonisches*, IF 49, 1931, 169-183.
35. -BOISACQ, E.: *Dictionnaire étymologique de la langue grecque*², Heidelberg-Paris 1923.
36. -BONFANTE, G.: *Il Macedone*, RAL (Serie 8) 42.5-6, 1987 [1988], 83-85.
37. -BONFANTE, G.: *Il nome dei Frigi e la deaspirazione di *gh, *dh*, Onomata 12, 1988, 120-121.
38. -BORZA, Eug.: *Athenians, Macedonians and the Origins of the Macedonian Royal House*, στις Studies in Attic Epigraphy, History and Topography

Presented to Eugene Vanderpool (Hesperia: Suppl. XIX), Amer. School of Class. Stud. at Athens, Princeton, New Jersey 1982, 7-13.

39. -BORZA, Eug.: *In the Shadow of Olympus. The Emergence of Macedon*, Princeton, New Jersey 1990, 77-97.
40. -BOSWORTH, A.B.: *Philip II and Upper Macedonia*, *CQ* N.S. 21, 1971, 93-105.
41. -BOTSFORD, G.W. — ROBINSON, Ch. Al.: *Hellenic History*⁵ (Revised by D. KAGAN), London 1969, 295.
42. -BOUSQUET, J.: *À propos des «Inscriptions de Pélagonie»*, *BCH* 98, 1974, 817-818.
43. -BRADEEN, D.W.: *The Chalcidians in Thrace*, *AJPh* 73, 1952, 356-380.
44. -BRIXHE, Cl.: *La langue de l'étranger non grec chez Aristophane*, στο *L'Étranger dans le monde grec*, Actes du colloque organisé par l'Institut d'Études Anciennes à Nancy, Μάιος 1987 [1988], 113-138.
45. -BRIXHE, Cl. — PANAYOTOU, A.: *L'atticisme de la Macédoine : l'une des sources de la koiné*, *Verbum* 11, 1988, 245-260.
46. -BRIXHE, Cl.: Βιβλιοκρισία του έργου του G. NEUMANN, *Phrygisch und Griechisch* (1988), *BSL* 84.2, 1989, 254-257.
47. -BRIXHE, Cl.: *Bulletin de dialectologie grecque III*, *REG* 103, 1990, 208 ap. 13, 222 ap. 45.
48. - BRIXHE, Cl. — PANAYOTOU, A.: *Une inscription très courtisée : SEG 24, 548 (Pella)*, *ZPE* 91, 1992, 129-135, πίν. III.
49. -BRUGMANN, K. — THUMB, A.: *Griechische Grammatik. Lautlehre, Stammbildungs- und Flexionslehre, Syntax*⁴, München 1913, 15-16, και προσθ., σελ. 673.
50. -BUBENÍK, V.: *Hellenistic and Roman Greece as a Sociolinguistic Area* (Amst. Stud. in the Theory and Hist. of Ling. Science, Series IV, Current Issues in Linguistic Theory), Amsterdam-Philadelphia 1989.
51. -BUCK, C.D.: *Is the Suffix of βασίλισσα, etc., of Macedonian Origin?*, *CPh* 9, 1914, 370-373.
- *52. -BUCK, C.D.: *Introduction to the Studies of the Greek Dialects*, New York 1928.
53. -BUCK, C.D.: *Comparative Grammar of Greek and Latin*, Chicago Illinois 1933, 14.
54. -BUCK, C.D.: Θάλασσα, στις *Classical Studies Presented to Edward Capps in His Seventieth Birthday*, Princeton 1936, 42-45.
55. -BUCK, C.D.: *The Greek Dialects. Grammar, Selected Inscriptions, Glossary*², The University of Chicago, Chicago-London 1955, 174 § 274.

56. -BUDIMIR, M.: *Griechisch und Makedonisch*, RIEB 1.1-2, 1934-1935, 281-282.
57. -BUDIMIR, M.: *De Macedonum nominis vi atque origine*, ŽAnt 16, 1966, 176-180.
58. -BÜCHELER, F.: *Coniectanea*, RhM 62, 1907, 476-477, ap. II.
59. -BURY, J.B.: *A History of Greece to the Death of Alexander the Great*³, Revised by R. MEIGGS, London-Basingstoke 1951, 683-684.
60. -CAMERON, A.: *Inscriptions Relating to Sacral Manumission and Confession*, HThR 32.3, 1939, 143-179.
61. -CARNEY, E.D.: *Alexander the Great and the Macedonian Aristocracy*, Duke Univers. Ph.D. 1975 [Ann Arbor 1986], 12.
62. -CASSON, St.: *Macedonia, Thrace and Illyria. Their Relations to Greece from the Earliest Times down to the Time of PHILIP Son of AMYNTAS*, Oxford Univ. Press, 1926, 157-160.
63. -CAVAGNAC, Eug.: *Histoire générale de l'antiquité* (Publication de la Faculté des Lettres de Strasbourg, ap. 102 bis), Paris 1946, 311.
64. -CAWKWELL, G.: *Philip of Macedon*, London-Boston 1978, 22.
65. -CHANTRAIN, P.: Βιβλιοκρισία του άρθρου του I.I. RUSSU, *Macedonica. Osservazioni sulla lingua e l'etnografia degli antichi Macedoni* (ED 8 1938, 105-232), REG 54, 1941, 284-285.
66. -CHANTRAIN, P.: Βιβλιοκρισία του έργου του G. MIHAIOV, *La langue des inscriptions grecques en Bulgarie* (1943), RPh 20, 1946, 157-158.
67. -CHANTRAIN, P.: *La langue des Macédoniens et leur onomastique*, BSL 61.1, 1966, 157-166.
68. -CHANTRAIN, P.: *Dictionnaire étymologique de la langue grecque. Histoire des mots*, Paris 1968-1980.
69. -XATZH, A.: *Μακεδονικῆς ἐπιγραφῆς ἔκδοσις νέα, στο Ἀφιέρωμα εἰς μνήμην Σπ. Λάμπρου*, Αθῆναι 1935, 501-502.
70. -XATZH, Δ.Κ.: *Γραῖα- Γραῖοι- Γραῖος- Γραικός*, στο Γέρας Α. Κεραμούλλου, Αθῆναι 1953, 274-282.
71. -ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ, Μ.: *Σκέψεις τινὲς περὶ τῆς καταγωγῆς τῶν Ἑλλήνων καὶ τῆς γλωσσικῆς διαχύσεως αὐτῶν*, στα Πρακτικὰ τοῦ Α' Παγκυπρίου Συνεδρίου Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ, «Ἐλληνιστικὴ Περίοδος», Λευκωσία 21-23.12.1973 [1974], 87-96.
72. -ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ, Π.: *Η τοπογραφία της βόρειας Βοττιαίας. Η Πέλλα, η αποικία της Πέλλας και οι χώρες τους*, στη Μνήμη Δ. Λαζαρίδη, Πόλις και Χώρα στην αρχαία Μακεδονία και Θράκη. Πρακτικά αρχαιολογικού συνεδρίου, Καβάλα 9-11.5.1986 [Θεσσαλονίκη 1990], 205-238.
73. -CLOCHÉ, P.: *Histoire de la Macédoine, jusqu'à l'avènement d'Alexandre le Grand (336 avant J.-C.)*, Paris 1960, 27.

74. -COHEN, R.: *La Grèce et l'hellénisation du monde antique*, Paris 1939, 368-369.
75. -COLLART, P.: *La vigne de la déesse Almopienne au Pangée*, BZG 42, 1943 (Festband F. Stähelin), 9-21.
76. -COLOCOTRONIS, V.: *La Macédoine et l'hellénisme. Étude historique et ethnologique*, Paris 1919.
77. -CORMACK, J.M.R.: *IG X (Macedonia): The Greek Inscriptions of Pieria*, στα Μελετήματα στὴ μνήμη Βασιλείου Λαούρδα, Θεσσαλονίκη 1975, 103-114.
- *78. -COSTANZI, V.: *Studi di storia macedonica sino a Filippo*, AUT 33, 1915, 1-131.
79. -CROSSLAND, R.A.: *Linguistic Problems of the Balkan Area in Late Prehistoric and Early Classical Periods*, IV, *The Language of the Macedonians*, στην Cambridge Ancient History τόμ. III.1, Cambridge - London -New York -New Rochelle - Melbourne - Sidney 1982, 843-847, βιβλιογραφία στις σελ. 1000-1007.
80. -CURTIUS, G.: *Grundzüge der griechischen Etymologie*³, Leipzig 1869.
81. -ΔΑΣΚΑΛΑΚΗ, Ἀπ.: Ἡ γλῶσσα τῶν Μακεδόνων κατὰ τὰς ιστορικὰς πηγάς, *Athena* 54, 1950, 260-307.
82. -ΔΑΣΚΑΛΑΚΗ, Ἀπ.: Ὁ ελληνισμὸς τῆς ἀρχαίας Μακεδονίας, Αθῆναι 1960, 101-154.
83. -DASKALAKIS, Ap.: *The Hellenism of the Ancient Macedonians* (συνοπτική έκδοση του προηγουμένου στην αγγλική) (Inst. for Balk. Stud. ap. 74), Thessaloniki 1965, 59-95.
84. -DAUX, G.: *Trois inscriptions de la Grèce du Nord*, CRAI 1972, 478-493.
85. -DAUX, G.: *Notes de lecture. Passage du nom grec au nom romain*, BCH 97, 1973, 242-245.
86. -DAUX, G.: *Compléments et corrections aux 'Inscriptiones Thessalonicæ'*, BCH 97, 1973, 585-599.
87. -DAUX, G.: *Notes de lecture. Un mot nouveau: νεόθυνητος ?*, BCH 99, 1975, 162.
88. -DAUX, G.: *Notes de lecture. Passage du nom grec au nom romain (suite)*, BCH 99, 1975, 162-169.
89. -DAUX, G.: *En marge des inscriptions de Thessalonique*, BCH 99, 1975, 173-183.
90. -DAUX, G.: *Notes de lecture. Quelques noms propres*, BCH 101, 1977, 340-351.
91. -DAUX, G.: *Notes de lecture*, BCH 102, 1978, 621-627.

92. -DAUX, G.: *Quelques inscriptions de Thessalonique d'époque impériale*, *BCH* 104, 1980, 525-549.
93. -DAUX, G.: *Notes de lecture*, *BCH* 104, 1980, 551-564.
94. -DEBRUNNER, A.: *Griechen*, στο *Reallexicon der Vorgeschichte*, herausgegeben von M. EBERT, IV.2. (Berlin 1926), 516.
95. -DEGANI, E.: *Macedonian Glosses in Hesychius' Lexicon*, *Hellenica* 35, 1984, 3-28.
96. -DELACOULONCHE, M.: *Archives des missions scientifiques et littéraires* VIII, Paris 1859 (ανατύπωση της μελέτης *Mémoire sur le berceau de la puissance macédonienne des bords de l'Haliacmon et ceux [sic] de l'Axius*, *Revue des sociétés savantes*, 1858).
97. -DELOPOULOS, G.: *Historical Comparative Linguistics in Macedonia as Part of Balkan Studies*, στο *Macedonian Hellenism*, Melbourne, Australia, 1990, 261-266 (= *Η Μακεδονία στην ιστορική συγκριτική γλωσσολογία των Βαλκανίων*, στο συλλογικό τόμο *Η γλώσσα της Μακεδονίας*, *Η αρχαία Μακεδονική και η ψευδώνυμη γλώσσα των Σκοπίων* —υπό την επιστ. εποπτ. του Γ. Μπαμπινιώτη—, Αθήνα 1992, 265-274).
98. -ΔΗΜΙΤΣΑ, Μ.: *Η Μακεδονία ἐν λίθοις φθεγγομένοις καὶ μνημείοις σωζομένοις ἥτοι πνευματικὴ καὶ ἀρχαιολογικὴ παράστασις τῆς Μακεδονίας* ἐν συλλογῇ 1409 ἑλληνικῶν καὶ 189 λατινικῶν ἐπιγραφῶν καὶ ἐν ἀπεικονίσει τῶν σπουδαιοτέρων καλλιτεχνικῶν μνημείων, Αθῆναι 1896. Φωτοστατική ανατύπωση με προσθήκη εισαγωγής και βιβλιογραφίας από τον A.N. OIKONOMIDES, Chicago 1980.
99. -DE SALVO, L.: *Le origini del koinon dei Calcidesi di Tracia*, *Athenaeum* 46, 1968, 47-53.
100. -DE SANCTIS, G.: *Il regolamento militare dei Macedoni*, *RFIC* 62, 1934, 515-521.
101. -DE SANCTIS, G.: *Storia dei Greci, dalle origini alla fine del secolo V*, Firenze 1940, τόμ. I, 81-82.
102. -DE SIMONE, C.: *La posizione linguistica dell'Epiro e della Macedonia*, στο *Magna Grecia, Epiro e Macedonia*, Atti del 24° convegno di studi sulla M. Grecia, Taranto 5-10.10.1984 [Napoli 1985], 45-83.
103. -DETSCHEW, D.: *Bédu als makedonischer Gott*, *Glotta* 16, 1928, 280-285.
104. -DETSCHEW, D.: *Axios*, *ZONF* 7, 1931, 193-199.
105. -DETSCHEW, D.: *Vardarios*, *ZONF* 8, 1932, 193-205.
106. -DITTFENBERGER, W.: *Ethnika und Verwandtes II.*, *Hermes* 41, 1906, 161-219.
107. -DITTFENBERGER, W.: *Sylloge Inscriptionum Graecarum*³, Leipzig 1917, ap. 700.

108. -DROYSEN, J.G.: *Geschichte des Hellenismus. I. Geschichte Alexanders des Grossen*², Gotha 1877, 67-74.
109. -DUBUISSON, M.: *Recherches sur la terminologie antique du bilinguisme*, RPh 57.2, 1983, 207-225.
110. -DURIDANOV, I.: *Die Vorgeschichte Mygdoniens im Lichte der Sprache*, στο *L'Ethnogenèse des Peuples Balkaniques*, Symposium international sur l'ethnogenèse des peuples balkaniques, Plovdiv 23-28.4.1969 [Sofia 1971] (Studia Balcanica 5), 199-205.
111. -DURIDANOV, I.: *Die alten Bevölkerungsverhältnisse auf Grund der Toponymie*, στα *Actes du premier congrès international des études balkaniques et sud-est européennes*, Sofia 26.8-1.9.1966 [1968], τόμ. VI, 773-786.
- *112. -DURIDANOV, I.: *Ezikăt na Trakite*, Sofija 1976.
113. -EDSON, Ch.: *Cults of Thessalonica (Macedonica III²)*, HThR 41.3, 1948, 153-204.
114. -EDSON, Ch.: *Early Macedonia*, στην Ἀρχαία Μακεδονία I. Ἀνακοινώσεις κατὰ τὸ πρῶτον διεθνὲς Συμπόσιον, Θεσσαλονίκη 26-29.8.1968 [1970], 17-44.
115. -EDSON, Ch., *Inscriptiones Graecae*, Vol. X, pars II, *Inscriptiones Macedoniae*, fasc. I, *Inscriptiones Thessalonicae et viciniae*, Berolini 1972.
116. -ELLIS, J.R.: *Η Μακεδονία τοῦ Φιλίππου*, στο συλλογικό τόμο *Φίλιππος, Βασιλεὺς Μακεδόνων*, Αθήνα 1980, 146-165 (= *Macedonia under Philip*, σελ. 146-165 της αγγλικής μετάφρασης, Athens 1981, *La Macédoine sous Philippe*, σελ. 146-165 της γαλλικής μετάφρασης, στη μια από τις τρεις γαλλικές εκδόσεις, Fribourg 1982).
117. -ERRINGTON, M.: *Geschichte Makedoniens. Von den Anfängen bis zum Untergang des Königreiches*, München 1986, 13 (= *A History of Macedonia*, μετάφραση C. Errington, University of California Press, Berkeley-Los Angeles -Oxford 1990, 3-4).
118. -ΦΑΒΗ, Β.: *Παλαιογραφικὰ καὶ κριτικὰ εἰς τὸν Ἡσύχιον*, Athena 49, 1939, 3-48 (εδώ ενδιαφέρει ο αρ. 40 στις σελ. 18-19).
119. -FEISSEL, D. — SPIESER, J.M.: *Inventaires en vue d'un recueil des inscriptions historiques de Byzance*, II. *Les inscriptions de Thessalonique. Supplément*, T&MByz 7, 1979, 303-348, πίν. I-X.
120. -FEISSEL, D. — SÈVE, M.: *La Chalcidique vue par Charles Avezou (Avril - Mai 1914). Notes de voyage et inscriptions*, BCH 103, 1979, 229-326.
121. -FEISSEL, D.: *Βιβλιοκρισία της μελέτης των Εὐθ. ΤΣΙΓΑΡΙΔΑ —Κ. ΛΟΒΕΡΔΟΥ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑ, Κατάλογος Χριστιανικῶν Ἐπιγραφῶν στὰ Μουσεῖα τῆς Θεσσαλονίκης* (1979), Hellenica 32.2, 1980, 381-384.
122. -FEISSEL, D.: *Recueil des inscriptions chrétiennes de Macédoine. Du IIIe au VIe siècle*, (BCH Suppl. VIII), Ec. Er. d'Athènes, Paris 1983.

123. -FEISSEL, D. — SÈVE, M.: *Inscriptions de Macédoine*, BCH 112, 1988, 449-466.
124. -FERGUSON, W.D.: *The Legal Terms Common to the Macedonian Inscriptions and the New Testament*, The University of Chicago Press, Chicago, Illinois, 1913.
125. -FEYEL, M.: *Un nouveau fragment du règlement militaire trouvé à Amphipolis*, RA (6e s.) 1935 II, 29-68.
- *126. -FICK, A.: *Über die Sprache der Makedonier*, Orient & Occident 2, 1866, 718-729.
127. -FICK, A.: *Zum makedonischen dialecte [sic]*, KZ 22, 1874, 193-235.
128. -FICK, A.: *Vorgriechische Ortsnamen als Quelle für die Vorgeschichte Griechenlands*, Göttingen 1905, 149-151.
129. -FICK, A.: Βιβλιοκρισία του ἐργού του O. HOFFMANN, *Die Makedonen. Ihre Sprache und ihr Volkstum* (1906), WKPh 23, 1906, στ. 1276-1284.
130. -FINE, J.V.A.: *The Ancient Greeks. A Critical History*, Harvard University Press, Cambridge Massachusetts-London 1983, 607-608.
131. -FRIEDRICH, J.: *Das attische im Munde von Ausländern bei Aristophanes*, Philologus 75, 1918, 274-303.
132. -FRISK, Hj.: *Griechisches Etymologisches Wörterbuch*, Heidelberg 1960-1972.
133. -FRÖSÉN, J.: *Prolegomena to a Study of the Greek Language in the First Centuries A.D. The Problem of Koiné and Atticism*, Helsinki 1974, 83.
134. -GEORGIEV, VI.: *Illyrisches im Lateinischen*, Glotta 25, 1936, 95-101.
- *135. -GEORGIEV, VI.: *La toponymie ancienne de la péninsule balkanique et la thèse méditerranéenne (= BalkE 3.1)*, Sofia 1961, 24-25.
136. -GEORGIEV, VI.: *Introduzione alla storia delle lingue indeuropee* (In-cunabula greca IX), Roma 1966, 189-196.
137. -GEROV, B.: *Die lateinisch-griechische Sprachgrenze auf der Balkanhalbinsel*, στο *Die Sprachen im römischen Reich der Kaiserzeit*, Kolloquium 8-10.4.1974 [Köln-Bonn 1980] (Beihefte der Bonner Jahrbücher, ap. 40), 147-165.
138. -GEYER, Fr.: *Makedonien bis zur Thronbesteigung Philipps II*, München-Berlin 1930, 30-35.
139. -GEYER, Fr.: Βιβλιοκρισία της μονογραφίας του Ἀντ. KEΠΑΜΟΠΟΥΛΟΥ, *Μακεδονία καὶ Μακεδόνες* (1930), BPhW 1931, στ. 882-885.
140. -GILES, P.: *The Peoples of Asia Minor*, στην *Cambridge Ancient History*, τόμ. II: *The Egyptian and the Hittite Empires to c. 1000 B.C.* (1924), 31.
141. -GINDIN, L.: *L'élément -δων, -δον- dans les langues anciennes de la partie continentale de la péninsule balkanique*, στην *Αρχαία Μακεδονία III*,

Ανακοινώσεις κατά τὸ τρίτο διεθνὲς συμπόσιο, Θεσσαλονίκη 21-25.9.1977 [1983], 103-106.

142. -GLOTZ, G.: (με τη συνεργασία του R. COHEN): *Histoire ancienne. IIe partie, Histoire grecque*, τόμ. III, *La Grèce au IVe siècle : la lutte pour l'hégémonie (404-336)*, Paris 1936, 208-211.

143. -GOUKOWSKY, P.: *Essai sur les origines du mythe d'Alexandre (336-270 av. J.-C.)*, τόμ. I. *Les origines politiques*, Nancy 1978, 9 και 229.

144. -GOUNAROPOULOU, L. — HATZOPOULOS, M.: *Les milliaires de la Voie Egnatiennne entre Héraclée des Lyncestes et Thessalonique* (ΜΕΛΕΘΜΑΤΑ 1), Athènes 1985.

145. -GRAHAM, J.W.: *X=10, Phoenix* 23, 1969, 347-358.

146. -HAAS, O.: *Die phrygischen Sprachdenkmäler*, (Ling. Balk. 10), Sofia 1966, 11.

147. -HAMMOND, N.G.L.: *Prehistoric Epirus and the Dorian Invasion*, *ABSA* 32, 1931-1932, 131-179.

148. -HAMMOND, N.G.L.: *A History of Greece to 322 B.C.²*, Oxford 1967, 625.

149. -HAMMOND, N.G.L.: *The Archaeological Background to the Macedonian Kingdom*, στην 'Αρχαία Μακεδονία I. Ανακοινώσεις κατά τὸ πρῶτον διεθνὲς συμπόσιον ἐν Θεσσαλονίκῃ, 26-29.8.1968 [1970], 53-67.

150. -HAMMOND, N.G.L.: *A History of Macedonia I. Historical Geography and Prehistory*, Oxford 1972.

151. -HAMMOND, N.G.L.: *Studies in Greek History. A Companion Volume to A 'History of Greece to 322 B.C.'*, Oxford 1973, 26-35.

152. -HAMMOND, N.G.L.: *Migrations and Invasions in Greece and Adjacent Areas*, New Jersey 1976.

153. -(HAMMOND, N.G.L.) στο HAMMOND, N.G.L. — GRIFFITH, G.T.: *A History of Macedonia II. 550-336 B.C.*, Oxford 1979, 42-50 κ.α.

154. -HAMMOND, N.G.L.: *The Lettering and the Iconography of «Macedonian» Coinage*, στο *Ancient Greek Art and Iconography*, The University of Wisconsin Press, 1983, 245-258.

155. -HAMMOND, N.G.L. — WALBANK, F.W.: *A History of Macedonia III. 336-167 B.C.*, Oxford 1988.

156. -HAMMOND, N.G.L.: *The King and the Land in the Macedonian Kingdom*, *CQ* 38, 1988, 382-391.

157. -HARRISON, E.: *Chalkidike*, *CQ* 6, 1912, 93-103 και 165-178.

158. -HATZFELD, J.: *La Grèce et son héritage*, Paris 1945, 260-261.

159. -XATZΙΔΑΚΙ, Γ.Ν.: *Περὶ τοῦ ἐλληνισμοῦ τῶν ἀρχαίων Μακεδόνων*, *Athena* 8, 1896, 3-62 [= *Γλωσσολογικά Μελέται*, 32-114 = στο συλλογικό τόμο

Η γλώσσα της Μακεδονίας, Η αρχαία Μακεδονική και η ψευδώνυμη γλώσσα των Σκοπίων (υπό την επιστ. εποπτ. του Γ. Μπαμπινιώτη), Αθήνα 1992, 1-62] (= Le caractère hellénique des anciens Macédoniens, Athènes 1896 και Zur Abstammung der alten Makedonier. Eine ethnologische Studie, Athen 1897).

160. -HATZIDAKI, G.N.: *Νέαι ἀποδείξεις ὑπὲρ τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῶν Μακεδόνων, Athena 11, 1899, 129-157 (= Γλωσσολογικὴ Μελέται, Ἀθῆναι 1901, τόμ. I, 32-114 με κάποιες τροποποιήσεις και μαζί με το ἀρθρο που είχε δημοσιεύθει στην Ἀθηνᾶ 8, 1896).*

161. -HATZIDAKIS, G.N.: *Zur Ethnologie der alten Makedonier, IF 11, 1900, 313-320.*

162. -HATZIDAKI, G.N.: *Ἀκαδημεικὰ ἀναγνώσματα, Ἀθῆναι 1902, τόμ. I, 20.*

163. -HATZIDAKIS, G.N.: *Zur chronologie der gr. lautgesetze und zur sprachfrage der alten Macedonier [sic], KZ 37, 1904, 150-154.*

164. -HATZIDAKIS, G.N.: *Βιβλιοκρισία του ἐργού του O. HOFFMANN, Die Makedonen. Ihre Sprache und ihr Volkstum (1906), AIF 20, 1907, 172-175.*

165. -HATZIDAKI, G.N.: *Kai πάλιν περὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῶν ἀρχαίων Μακεδόνων, EEAth 7, 1910-11 [1911], 87-134 (= Γλωσσολογικὴ Ἐρευναί τόμ. I, Ἀθῆναι 1934, 228-264) [= στο συλλογικό τόμο *Η γλώσσα της Μακεδονίας, Η αρχαία Μακεδονική και η ψευδώνυμη γλώσσα των Σκοπίων* (υπό την επιστ. εποπτ. του Γ. Μπαμπινιώτη), Αθήνα 1992, 63-112].*

166. -HATZIDAKI, G.N.: *Περὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῶν ἀρχαίων Μακεδόνων (Σύλλογος πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων ἀρ. 12), Ἀθῆναι 1925.*

167. -HATZIDAKI, G.N.: *Ο Ἑλληνισμὸς τῆς Μακεδονίας (Σύλλογος μακεδονικῶν μελετῶν) Ἀθῆναι 1926.*

168. -HATZIDAKI, G.N.: *Απάντησις πρὸς τὸν κ. διδάκτορα W. Beschewliw, Athena 39, 1927, 171-187.*

169. -HATZIDAKIS, G.N.: *L'hellenisme de la Macédoine, REG 41, 1928, 390-415.*

170. -HATZIDAKIS, G.N.: *Αλιζα und das Makedonische, Glotta 23, 1935, 268-270.*

171. -HATZOPOULOU, M.: *Χώρα και κῶμες τῆς Βεροίας, στη Μνήμη Δ. Λαζαρίδη, Πόλις και χώρα στην αρχαία Μακεδονία και Θράκη, Πρακτικά αρχαιολογικού συνεδρίου, Καβάλα 9-11.5.1986 [Θεσσαλονίκη 1990], 57-68.*

172. -HATZOPoulos, M.: *Artémis Digaia Blaganitis en Macédoine, BCH 111, 1987, 397-412.*

173. -HATZOPoulos, M.: *Βιλάρρα Τέλλου? ZPE 68, 1987, 237-240, πίν. XIIIc.*

174. -HATZOPOULOS, M.: *Une donation du roi Lysimaque* (ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΑ 5), Athènes 1988.
175. -HATZOPOULOS, M.: *Actes de vente de la Chalcidique centrale* (ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΑ 6), Athènes 1988.
176. -HATZOPOULOS, M. — LOUKOPOULOU, L.: *Morrylos, cité de la Crestonie* (ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΑ 7), Athènes 1989.
177. -HATZOPOULOS, M.: *Actes de vente d'Amphipolis* (ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΑ 14), Athènes 1991.
178. -HEAD, B.V.: *Catalogue of Greek Coins. Macedonia, E.t.c.* (edited by R.S. Poole), London 1879.
179. -HELLY, Br.: *Politarques, poliarques et politophylakes*, στην Ἀρχαία Μακεδονία II, Ἀνακοινώσεις κατὰ τὸ δεύτερο διεθνὲς Συμπόσιο, Θεσσαλονίκη 19-24.8.1973 [1977], 531-544.
180. -HENNIG, D.: *Kaufverträge über Häuser und Ländereien aus der Chalkidike und Amphipolis*, Chiron 17, 1987, 143-169.
181. -HEREWARD, D.: *Inscriptions from Thrace*, AJA 67, 1963, 71-75, πίν. 17-20.
182. -HERWERDEN, H. van: *Lexicon Graecum suppletorium et dialecticum*, Lugduni Batavorum 1902.
183. -HEURTLEY, W.A.: *A Prehistoric Site in Western Macedonia and the Dorian Invasion*, ABSA 28, 1926-1927, 158-194, πίν. XIII-XIV.
184. -HEUZEY, L. — DAUMET, H.: *Mission archéologique de Macédoine*, Paris 1876.
- *185. -HIRT, H.: *Die Indogermanen. Ihre Verbreitung, ihre Urheimat und ihre Kultur*, Straßburg, I (1905), 149-150, II (1907), 602-610.
186. -HIRT, H.: *Handbuch der griechischen Laut- und Formenlehre*², Heidelberg 1912, 29-30, ap. 36.
187. -HOFFMANN, O.: *Die Makedonen. Ihre Sprache und ihr Volkstum*, Göttingen 1906.
188. -HOFFMANN, O.: *Volkstum und Sprache der Makedonen*, RE XIV-1 (1928), στ. 681-697.
189. -HOFMANN, J.B.: *Etymologisches Wörterbuch des Griechischen*, München 1949.
190. -HOGARTH, D.G.: *Philip and Alexander of Macedon. Two Essays in Biography*, London 1897, 4-10.
191. -HOLLEAUX, M.: *Rome, la Grèce et les monarchies hellénistiques au IIIe siècle avant J.-C.* (273-205), Paris 1921, 272.
192. -INSTITUT FERNAND-COURBY, *Nouveau choix d'inscriptions grecques*, Paris 1971, 152-155, ap. 28.

193. -JARDÉ, A.: *La formation du peuple grec, (L'évolution de l'humanité n° 10)*, Paris 1923, 394-395.
194. -JEFFERY, L.H.: *The Local Scripts of Archaic Greece. A Study of the Origin of the Greek Alphabet and its Development from the Eighth to the Fifth Centuries B.C.*² (Revised Edition with Supplement by A.W. JOHNSTON), Oxford 1990.
195. -JOUGUET, P.: *L'impérialisme macédonien et l'hellénisation de l'Orient*, Paris 1926, 79-81.
196. -KAERST, J.: *Geschichte des Hellenismus*³, Leipzig-Berlin, τόμ. I (1927), 154-157.
197. -KAHRSTEDT, U.: Βιβλιοκρισία του έργου του M. LAUNHEY, *Recherches sur les armées hellénistiques*, τόμ. I (1949), *Gnomon* 23, 1951, 201-205.
198. -ΚΑΛΛΕΡΗ, Ι.: *Μακεδονικά στοιχεῖα εἰς τὴν Κοινὴν τῶν ἑλληνιστικῶν χρόνων*, στο Γέρας Α. Κεραμοπούλου ('Αθῆναι 1953), 654-682.
199. -KALLÉRIS, J.: *Les Anciens Macédoniens. Étude linguistique et historique*, Athènes, τόμ. I 1954, τόμ. II 1976.
200. -ΚΑΛΛΕΡΗ, Ι.: *To ζήτημα της καταγωγῆς των Μακεδόνων*, στο συλλογικό τόμο *Η γλώσσα της Μακεδονίας, Η αρχαία Μακεδονική και η ψευδώνυμη γλώσσα των Σκοπίων* (υπό την επιστ. εποπτ. του Γ. Μπαμπινιώτη), Αθήνα 1992, 143-159.
201. -ΚΑΝΑΤΣΟΥΛΗ, Δ.: 'Η Μακεδονική πόλις ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεώς της μέχρι τῶν χρόνων τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου, *Makedonika* 4, 1955-60 [1960], 232-314, (μέρος α'); *Makedonika* 5, 1961-1963 [1963], 15-101 (μέρος β').
202. -ΚΑΝΑΤΣΟΥΛΗ, Δ.: *'Ιστορία τῆς Μακεδονίας μέχρι τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου*, (Ε.Μ.Σ., Ι.Μ.Χ.Α. αρ. 71), Θεσσαλονίκη 1964, 10.
203. -ΚΑΦΤΑΝΤΖΗ, Γ.: *'Ιστορία τῆς πόλεως Σερρῶν και τῆς περιφερείας της ('Απὸ τοὺς προϊστορικοὺς χρόνους μέχρι σήμερα)*, τόμ. I. Μῦθοι - ἐπιγραφές - νομίσματα, 'Αθῆναι 1967. Τόμ. II. Γεωλογία - Γεωγραφία, *'Ιστορική Γεωγραφία - Προϊστορικοὶ και πρῶτοι ιστορικοὶ χρόνοι - Μακεδονική και Ρωμαϊκή περίοδος*, Σέρρες 1972.
204. -ΚΑΡΑΜΑΝΟΛΗ-ΣΙΓΑΝΙΔΟΥ, Μ.: *ΥΩνὴ ἐκ Τορώνης, AD 21 (Α'* Μελ.), 1966, 151-157.
205. -ΚΑΡΑΜΗΤΡΟΥ-ΜΕΝΤΕΣΙΔΗ, Γ.: *Aianὴ Κοζάνης. Ἀρχαιολογικὸς Οδηγός*, Θεσσαλονίκη 1989, 17-19.
- *206. -KATIČIĆ, R.: *A Contribution to the General Theory of Comparative Linguistics* (Janua Linguarum, series minor ap. 83), The Hague 1970, 118 κεξ.
207. -KATIČIĆ, R.: *Ancient Languages of the Balkans* (Trends in Linguistics, State-of-the-Art Reports 4), The Hague-Paris 1976, 100-116.
208. -KATIČIĆ, R.: *Die Balkanprovinzen*, στο *Die Sprachen im römischen*

Reich der Kaiserzeit, Kolloquium 8-10.4.1974 [Köln-Bonn 1980] (Beihefte der Bonner Jahrbücher, ap. 40), 103-120.

209. -KAZAROW, G.: *Quelques observations sur la question de la nationalité des anciens Macédoniens, REG 23, 1910, 243-254.*

*210. -KAZAROW, G.: *Etnografskoto položenie na starite Makedonci, Sofia 1910.*

211. -KAZAROW, G.: *Die ethnographische Stellung der Päonen, Klio 18, 1922, 20-26.*

212. -KAZAROW, G.: *Inscriptions et antiquités de la Macédoine occidentale (Régions de Mariovo et de Prilep), BCH 47, 1923, 275-300, πίν. 5.*

213. -KAZAZIS, J.N.: *Funerary Inscriptions from Koundouriotissa (near Dion, Macedonia), Hellenika 40, 1989, 271-284.*

214. -ΚΕΡΑΜΟΠΟΥΛΟΥ, Α.: *Μακεδονία Προϊστορική, AE 1927/1928 [1930], 210-218.*

215. -ΚΕΡΑΜΟΠΟΥΛΟΥ, Α.: *Oi Ἀχαιοὶ καὶ oi Δωριεῖς ἐν Μακεδονίᾳ, Hellenika 2, 1929, 105-115.*

216. -ΚΕΡΑΜΟΠΟΥΛΟΥ, Α.: *Μακεδονία καὶ Μακεδόνες, Αθῆναι 1930.*

217. -ΚΕΡΑΜΟΠΟΥΛΟΥ, Α.: *Volustana - Βάλλας Στενά, PAA 6, 1931, 3-7.*

218. -ΚΕΡΑΜΟΠΟΥΛΟΥ, Α.: *Ἀνασκαφαὶ καὶ ἔρευναι ἐν τῇ Ἀνω Μακεδονίᾳ. Σημασία καὶ χρονολογία τῶν μεγαλολίθων φρουρίων τῆς Ἀνω Μακεδονίας, AE 1932, 99-106.*

219. -ΚΕΡΑΜΟΠΟΥΛΟΥ, Α.: *Ἀνασκαφαὶ καὶ ἔρευναι ἐν τῇ Ἀνω Μακεδονίᾳ, AE 1933 [1935], 25-67.*

220. -ΚΕΡΑΜΟΠΟΥΛΟΥ, Α.: *Ἐρευναι ἐν Δυτικῇ Μακεδονίᾳ, PAAH 1933 [1934], 58-69.*

221. -ΚΕΡΑΜΟΠΟΥΛΟΥ, Α.: *Oi βάρβαροι Μακεδόνες τοῦ Δημοσθένους, στο Ἀφιέρωμα εἰς μνήμην Σπ. Λάμπρου, Αθῆναι 1935, 63-67.*

222. -ΚΕΡΑΜΟΠΟΥΛΟΥ, Α.: *Ἡ σημερινὴ γερμανικὴ ἐπιστήμη περὶ τῆς φυλετικῆς καταγωγῆς τῶν ἀρχαίων Μακεδόνων, Αθῆναι 1945.*

223. -ΚΕΡΑΜΟΠΟΥΛΟΥ, Α.: *Αἰκατερίνη - Ἐκατερίνη, Athena 51, 1941-1946, 128.*

224. -KERAMOPOULLOS, A.: *Origin of the Macedonians*, translated and annotated by J. TOZIS (Pan-Macedonian Hellenic Association), Detroit 7, Mich. 1946.

225. -KIESSLING, M.: *Das ethnische Problem des antiken Griechenlands, ZE 37, 1905, 1009-1024.*

226. -KNOEPFLER, D.: *Le calendrier des Chalcidiens de Thrace. Essai de*

mise au point sur la liste et l'ordre des mois eubéens, JS 1989, 23-59.

227. -KNOEPFLER, D.: *The Calendar of Olynthus and the Origin of the Chalcidians in Thrace*, στο *Ancient Hellenism: Greek Colonists and Native Populations*, Proceedings of the First Australian Congress of Classical Archaeology Held in Honour of Emeritus Professor A.D. Trendall, Sydney 9-14.7.1989 [Canberra-Oxford 1990], 99-115.

228. -KÖHLER, U.: *Über Probleme der griechischen Vorzeit*, SDAW 1897, 258-274.

229. -KOTZIA, N.: *Λείβηθρα, Πίμπλεια, Πιερίς, ἡ πατρὶς τοῦ Ὀρφέως*, AE 1948-1949 [1951], 'Αρχαιολογικὰ χρονικά, 25-40.

230. -KRAHE, H.: *Die Ortsnamen des antiken Apulien und Calabrien*, ZONF 7, 1931, 9-33.

231. -KRAHE, H.: *Beiträge zur Makedonenfrage*, ZONF 11, 1935, 78-103.

232. -KRAHE, H.: *Βιβλιοκρισία του έργου του O. RECHE, Rasse und Heimat der Indogermanen* (1936), IF 56, 1938, 43-45.

- *233. -KRAHE, H.: *Die Ortsnamen des antiken Lukanien und Bruttierlandes*, ZONF 19, 1943, 58-72 και 127-141.

234. -KRAHE, H.: *Zwei Flußnamen aus dem alten Italien*, IF 60, 1952, 292-301.

235. -KRAHE, H.: *Die Sprache der Illyrier*, τόμ. I. *Die Quellen*, Wiesbaden 1955, 43-44.

236. -KRETSCHMER, P.: *Einleitung in die Geschichte der griechischen Sprache*, Göttingen 1896, 283-288.

237. -KRETSCHMER, P.: *Βιβλιοκρισία του άρθρου του G. HATZIDAKIS, Zur Abstammung der alten Makedonier. Eine ethnologische Skizze* [sic] (1897), WKPh 14, 1897, στ. 1105-1109.

238. -KRETSCHMER, P.: *Βιβλιοκρισία του έργου του O. HOFFMANN, Die Makedonen. Ihre Sprache und ihr Volkstum* (1906), GGA 172.1, 1910, 69-76.

239. -KRETSCHMER, P.: *Griechisches 1. Hyagnis*, Glotta 3, 1912, 156-157.

240. -KRETSCHMER, P.: *Das Makedonische*, στο A. GERCKE - E. NORDEN, *Einleitung in die Altertumswissenschaft I²* (Leipzig-Berlin 1912), 539-540, I³ (1927), 6. 86-87.

241. -KRETSCHMER, P.: *Βιβλιοκρισία του άρθρου του V. LESNÝ, Ein Beitrag zur Sprache der alten Makedonen* (KZ 42, 1909, 297-302), Glotta 3, 1912, 307.

242. -KRETSCHMER, P.: *Messapische Göttinnen*, Glotta 12, 1923, 278-283.

243. -KRETSCHMER, P.: *Makedon. ἀλιζα*, *Glotta* 15, 1927, 305-306.
- *244. -KRETSCHMER, P.: *Griech. φίλος*, *IF* 45, 1927, 267-271.
245. -KRETSCHMER, P.: *Βιβλιοκρισία του έργου του Γ. ΧΑΤΖΙΔΑΚΙ*, *Περὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῶν ἀρχαίων Μακεδόνων* (1925), *Glotta* 16, 1928, 171-173.
246. -KRETSCHMER, R.: *Die Urgeschichte des Germanen und die germanische Lautverschiebung*, *WPZ* 19, 1932, 269-280.
247. -KRETSCHMER, P.: *Literaturbericht für das Jahr 1929*, *Glotta* 20, 1932, 251, s.v. ἄνθρωπος.
248. -KRETSCHMER, P.: *Nordische Lehnwörter im Altgriechischen*, *Glotta* 22, 1934, 100-122.
249. -KRETSCHMER, P.: *Die vorgriechischen Sprach- und Volksschichten*, *Glotta* 30, 1943, 84-218.
250. -KÜHNER, R. — BLASS, Fr.: *Ausführliche Grammatik der griechischen Sprache*³, Hannover 1890, τόμ. I, 23-24.
251. -ΛΑΓΟΓΙΑΝΝΗ, Μ.: *Πορτραῖτα σὲ ταφικὰ μνημεῖα τῆς Μακεδονίας κατὰ τὴν περίοδο τῆς Ρωμαιοκρατίας*, Θεσσαλονίκη 1983.
252. -ΛΑΖΑΡΙΔΗ, Δ.: 'Επιγραφαὶ ἐξ Ἀμφιπόλεως, στο Γέρας 'Α. Κεραμοπούλου, ('Αθῆναι 1953), 159-169.
253. -LAZARIDIS, D.: *Trois nouveaux contrats de vente à Amphipolis*, *BCH* 85, 1961, 426-434.
254. -ΛΑΖΑΡΙΔΗ, Δ.: 'Επίγραμμα Παρίων ἀπὸ τὴν Ἀμφίπολιν, *AE* 1976 [1977], 164-181, πίν. 57-63.
255. -ΛΑΖΑΡΟΥ, 'Α.: *Θεσπιεῖς κατὰ Κοστοβώκων καὶ στρατολογία Ἑλλήνων ἐπὶ Ρωμαιοκρατίας*, 'Επετηρὶς τῆς 'Εταιρείας Βοιωτικῶν Μελετῶν 1.1, 1988, 293-294.
256. -ΛΑΖΑΡΟΥ, 'Α.: 'Η ἑθνολογικὴ ἀξία τοῦ πρωτοτύπου κειμένου τῆς αἰτωλορωμαϊκῆς συνθήκης (212 π.Χ.), στα Πρακτικά τοῦ Α' ἀρχαιολογικοῦ καὶ ιστορικοῦ συνεδρίου Αἰτωλοακαρνανίας', 'Αγρίνιο 1988 [1991], 76-92.
257. -LEAKE, W. M.: *Travels in Northern Greece*, τόμ. III, London 1835.
258. -LEHMANN-HAUPPT, C.F.: *Zu Sarapis*, *Klio* 5, 1905, 133-134.
259. -LEHMANN-HAUPPT, C.F.: *Die Makedonen*, στο A. GERCKE - E. NORDEN, *Einleitung in die Altertumswissenschaft*², τόμ. III, Leipzig-Berlin 1914, 121-123.
260. -LEHMANN-HAUPPT, C.F.: *Neuerscheinungen und Neufunde*, *Klio* 22, 1929, 401-402, αρ. 14.
261. -LESNÝ, V.: *Ein Beitrag zur Sprache der alten Makedonen*, *KZ* 42, 1909, 297-302.
262. -ΛΙΛΙΜΠΑΚΗ-ΑΚΑΜΑΤΗ, Μ.: *Στὸ ἐπιτύμβιο ἐπίγραμμα τῆς Πέλλας*, *AAA* 13.2, 1980, 302-304.

263. -LOCKWOOD, W.B.: *A Panorama of Indo-European Languages*, London 1972, 6.
264. -LÓPEZ-EIRE, A.: *Géographie intrialectale de l'ionien-attique*, στα *Actes de la 1re rencontre internationale de dialectologie grecque*, Nancy/Pont-à-Mousson, 1-3.7.1986 [Nancy 1987] (*Verbum* 10), 155-178.
265. -MAASS, E.: *Eunuchos und Verwandtes*, *RhM* 74, 1925, 472, ap. 19.
266. -MASSON, O.: *Vocabulaire-onomastique macédoniennes. Conférences de M. Ol. Masson*, *AEHE* IVe sect. (hist. et phil.) 1967-1968, 176-179.
267. -MASSON, O.: *Macédonien ancien et Macédonien moderne*, *Die Sprache* 14, 1968, 164-165.
268. -MASSON, O.: *Deux noms doriens chez Callimaque*, 'Αρίμμας, Έχέμμας et quelques noms en -μμας, *RPh* 50, 1976, 24-31.
269. -MASSON, O.: *Pape-Benseleriana IV. Les avatars de Machatas*, *ZPE* 21, 1976, 157-158.
270. -MASSON, O.: *Quelques anthroponymes rares chez Thucydide*, στο αφιέρωμα *Φιλίας Χάριν*, *Miscellanea di studi classici in onore di Eugenio Manini*, Roma 1980, τόμ. IV, 1480-1481.
271. -MASSON, O.: *Quelques noms macédoniens dans le traité IG I², 71-I³, 89*, Ανακοίνωση στο Η' διεθνές συνέδριο ελληνικής και λατινικής επιγραφικής, Αθήνα 3-9.10.1982· προς το παρόν μπορεί κανείς να συμβουλευθεί τις περιλήψεις των ανακοινώσεων στη σελ. 98.
272. -MASSON, O.: *Quelques noms de magistrats monétaires grecs*, *RN* 24 (6ème s.), 1982, 17-26.
273. -MASSON, O.: *Quelques noms de femmes en Macédoine*, *ZPE* 55, 1984, 133-136.
274. -MASSON, O.: *Sur le nom de Blistiché, favorite de Ptolémée II*, στα *Studia in honorem I. Kajanto* (Helsinki 1985), 109-112.
275. -MASSON, O.: *Géminations expressives dans l'anthroponymie grecque*, *BSL* 81.1, 1986, 217-229.
276. -MAYER, A.: *Gibalae*, *Glotta* 31, 1951, 114-121.
277. -MAYER, A.: *Über das Verhältnis des Makedonischen zum Illyrischen*, *Glotta* 32, 1953, 45-89.
278. -MEILLET, A.: *Geschichte des Griechischen* (μετάφρ. H. MELTZER), Heidelberg 1920, 56-57.
279. -MEILLET, A.: *Aperçu d'une histoire de la langue grecque*⁷, Paris 1965, 57-58.
280. -MENDEL, G.: *Catalogue des sculptures grecques, romaines et byzantines (Musées Impériaux Ottomans)*, τόμ. III, Constantinople 1914.
281. -MENTZU-MEIMARE, K.: *Bibliokrisia tης μελέτης tou D.*

FEISSEL, *Recueil des inscriptions chrétiennes de Macédoine. Du IIIe au VIe siècle* (1983), *ByzZ* 77, 1984, Abt. II, Heft 2, 322-324.

282. -MEYER, Ed.: *Geschichte des Altertums*, τόμ. II. *Geschichte des Abendlandes bis auf die Perserkriege*, Stuttgart 1893, 66-69.

283. -MEYER, G.: *Zur makedonischen Sprachfrage*, *JKPh* 111.1, 1875, 185-192.

284. -MIHAIROV, G.: *La langue des inscriptions grecques en Bulgarie. Phonétique et morphologie*, Sofia 1943.

285. -MIHAIROV, G.: *Inscriptiones Graecae in Bulgaria Repartae IV. Inscriptiones in territorio Serdicensi et in vallibus Strymonis Nestique repartae*, Serdicae 1966.

286. -MIHAIROV, G.: Βιβλιοκρισία του σώματος επιγραφών της Θεσσαλονίκης *IG X* 2.1. (εκδότης Ch. EDSON), *CPh* 70, 1975, 47-56.

287. -MIHAIROV, G.: Βιβλιοκρισία του έργου του Γ. ΚΑΦΤΑΝΤΖΗ, 'Ιστορία τῆς πόλεως Σερρῶν καὶ τῆς περιφερείας τῆς (τόμ. I 1967, τόμ. II 1972), *Philologia* (Sofia) 6, 1980, 3-19.

288. -MIHAIROV, G.: *Aspects de l'onomastique dans les inscriptions anciennes de Thessalonique*, στο 'Η Θεσσαλονίκη μεταξὺ Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως, Πρακτικὰ Συμποσίου Τεσσαρακονταετηρίδος τῆς Ἑταιρείας Μακεδονικῶν Σπουδῶν, Θεσσαλονίκη 30.10-1.11.1980 [1982] (Ε.Μ.Σ., Μακεδ. βιβλ. ἀρ. 59), 69-84.

289. -MIHAIROV, G.: *Un nouveau corpus épigraphique de la zone centrale balkanique*, *LB* 30, 1987, 59-62.

290. -MIHAIROV, G.: *Le suffixe -sk- en thrace*, *LB* 30, 1987, 147-162.

291. -MILANI, C.: *Oscillazioni vocaliche nel miceneo*, *Aevum* 41, 1967, 205-245.

292. -MILLER, St.: *The Theorodokoi of the Nemean Games*, *Hesperia* 57, 1988, 147-163, πίν. 45-50.

293. -MISSITZIS, L.: *A Royal Decree of Alexander the Great on the Lands of Philippi*, *AncW* 12, 1985, 3-14.

294. -MORETTI, L.: *Iscrizioni storiche ellenistiche*, τόμ. II *Grecia centrale e settentrionale* (Bibl. di studi super. LXII), Firenze 1976, 93-114, αρ. 109-114.

295. -MÜLLER, K.O.: *Über die Wohnsitze, die Abstammung und die ältere Geschichte des makedonischen Volkes. Eine ethnographische Untersuchung*, Berlin 1825, 55-62.

296. -MÜLLER, K.O.: *Geschichten Hellenischer Stämme und Städte. Die Dorier*², Breslau 1844, τόμ. II.1, 2-4 (* *The History and Antiquities of the Doric Race*, Oxford 1830, Appendix I: *The Macedonians*).

297. -MYRES, J.L.: *Who Were the Greeks?* Berkeley (Cal.) 1930, 151-152.

298. -NANDRIS, J.: Βιβλιοκρισία της μελέτης του N.G.L. HAMMOND, *Migrations and Invasions in Greece and Adjacent Areas* (1976), *AntJ* 58.1, 1978, 178-179.
299. -NIESE, B.: *Geschichte der griechischen und makedonischen Staaten seit der Schlacht bei Chaeronea*, τόμ. I: *Geschichte Alexanders des Grossen und seiner Nachfolger und der Westhellenen bis zum Jahre 281 v. Chr.*, Gotha 1893, 23-25.
300. -NEUMANN, G.: *Makedonia, Der Kleine Pauly* III (1969) στ. 918-919.
301. -NEUMANN, G.: *Phrygisch und Griechisch* (SAWW αρ. 499), Wien 1988, 6.
302. -NIEDERMANN, M.: *Épitaphes grecques de la Macédoine orientale*, *BCH* 50, 1926, 463-468.
303. -NYSTROM, B.P.: *A Symbol of Hope from Thessalonica*, *HThR* 74, 1981, 325-330.
304. -OBERHUMMER, Eug.: Βιβλιοκρισία της μονογραφίας του G.N. HATZIDAKIS, *Zur Abstammung der alten Makedonier. Eine ethnologische Studie* (1897), *BPhW* 18, 1898, στ. 597-603.
305. -OIKONOMOU, Γ.: 'Επιγραφαι τῆς Μακεδονίας', Αθῆναι 1915.
306. -OLIVER, J.H.: *Greek Constitutions of Early Roman Emperors from Inscriptions and Papyri* (Mem. of the Amer. Philosoph. Soc. αρ. 178), Philadelphia 1989.
307. -OMAN, C.W.C.: *A History of Greece, from the Earliest Times to the Death of Alexander the Great*, New York 1895, 491.
308. -ΟΡΛΑΝΔΟΥ, Α.: *Βεροίας ἐπιγραφαι ἀνέκδοτοι*, AD 2, 1916, 144-163.
309. -PALMER, L.R.: *The Greek Language*, London-Boston 1980, 176.
310. -PANAYOTOU, A.: *An Inscribed Pithos Fragment from Aiane (W. Macedonia)*, *Kadmos* 25.2, 97-101.
311. -ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ, Α.: *Γλωσσικὲς παρατηρήσεις σὲ μακεδονικὲς ἐπιγραφές*, στην 'Αρχαία Μακεδονία IV, 'Ανακοινώσεις κατὰ τὸ τέταρτο διεθνὲς Συμπόσιο, Θεσσαλονίκη 21-25.9.1983 [1986], 413-429.
312. -ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ, Α.: *Μερικές περιπτώσεις υποκορισμού σε επιγραφές της αρχαίας Μακεδονίας*, στις Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα, Πρακτικά της 5ης ετήσιας συνάντησης του Τομέα Γλωσσολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, 2-4.5.1984 [Θεσσαλονίκη 1985], 9-28.
313. -PANAYOTOU, A.: *Des dialectes à la Koiné : L'exemple de la Chalcidique, στα Ποικίλα* (ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΑ 10), Αθήνα 1990, 191-228.

314. -PANAYOTOU, A.: *Textes d'Acanthos d'époques archaïque et classique, στα Hellénica Symmikta. Histoire, archéologie, épigraphie, Études offertes à P. Charneux par ses collègues et amis (Études d'archéologie classique ap. 7)*, Nancy 1991, 127-132, πίν. 8.
315. -ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ, Α.: *Εξέλιξη του ονόματος και του ρήματος της ελληνικής κατά την ελληνιστική, ρωμαϊκή και πρώιμη βυζαντινή περίοδο. Τα επιγραφικά δεδομένα της Μακεδονίας, στις Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα, Πρακτικά της 12ης ετήσιας συνάντησης του Τομέα Γλωσσολογίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, 18-20.4.1991 [Θεσσαλονίκη 1992]*, 13-31.
316. -ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ, Α.: *Η γλώσσα των αρχαίων επιγραφών της Μακεδονίας, και Οι μαρτυρίες των αρχαίων συγγραφέων για τη γλώσσα των Μακεδόνων, στο συλλογικό τόμο Η γλώσσα της Μακεδονίας, Η αρχαία Μακεδονική και η ψευδώνυμη γλώσσα των Σκοπίων (υπό την επιστ. εποπτ. του Γ. Μπαμπινιώτη)*, Αθήνα 1992, 180-194.
317. -ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ, Α.: *Φωνητική και φωνολογία των ελληνικών επιγραφών της Μακεδονίας, στον παρόντα τόμο, σελ. 5 κ.ε.*
318. -ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ, Π.Ν.: *Κυρίας Θεᾶς Μᾶς Ἀνικήτου, Ἐπηκόου, ναὸς ἐν Ἑδέσῃ τῇ Μακεδονικῇ (Βοδενοῖς) καὶ 14 ἐπιγράμματα (μετὰ τριῶν πινάκων)*, Athena 12, 1900, 65-88, πίν. I-III.
319. -ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ, Π.Ν.: *Θεσσαλονίκης ὀκτὼ ἐνεπίγραφα ἀνάγλυφα ἀνέκδοτα*, Athena 12, 1900, 89-92.
320. -ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ, Π.Ν.: *Θεσσαλονίκης ἐπιγραφῶν ἐκδεδομένων πεντεκαίδεκα ἀνάγνωσις*, Athena 15, 1903, 33-48.
321. -ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ, Π.Ν.: *Τῶν Λαινῶν ἐν τῇ Μακεδονίᾳ ἐπιγραφὴ ἀνέκδοτος*, Athena 18, 1906, 35-38.
322. -ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ, Π.Ν.: *Ἐπιγραφὴ Δερριόπου ἐν Μακεδονίᾳ*, Athena 20, 1908, 1-14.
323. -ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ-ΔΙΑΜΑΝΤΟΥΡΟΥ, Δ.: *Πέλλα I. Ἰστορικὴ ἐπισκόπησις καὶ μαρτυρίαι (Βιβλιοθ. τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχ. Ἐταιρ. ap. 70), Ἀθῆναι 1971*.
324. -ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ, Γ.: *Ἀρχαία ἡλληνικὴ ἱστορία, τόμ. I, Ἀθῆναι 1979, 262.*
325. -PAPASTAVRU, J.: *Amphipolis. Geschichte und Prosopographie. Mit Beiträgen von C.F. LEHMANN-HAUPT & A. STEIN (Klio, Beiheft 37)*, Leipzig 1936.
326. -PAPAZOGLOU, F.: *Notes sur la formule onomastique dans la Macédoine romaine*, ŽAnt 5, 1955, 350-372 (στα σερβικά με γαλλική περίληψη).
327. -PAPAZOGLOU, F.: *Makedonski gradovi u rimska doba (Οι μακεδο-*

νικές πόλεις κατά τη ρωμαϊκή εποχή, στα σερβοκροατικά με γαλλική περίληψη), (*ŽAnt.* μονογρ. αρ. 1), Skopje 1957.

328. -PAPAZOGLOU, F.: *Inscription hellénistique de Lyncestide*, *ŽAnt* 20, 1970, 99-113.

329. -PAPAZOGLOU, F.: *Quelques problèmes de l'histoire épirote*, *ŽAnt* 20, 1970, 115-136.

330. -PAPAZOGLOU, F.: *Inscriptions de Pélagonie*, *BCH* 98, 1974, 271-297.

331. -PAPAZOGLOU, F.: *Stèles anthropomorphes et amorphes de Pélagonie*, *ŽAnt* 27, 1977, 135-150.

332. -PAPAZOGLOU, F.: *Sur la structure ethnique [de] l'ancienne Macédoine*, *Balcanica* (Acad. serbe des sciences et des arts) 8, 1977, 65-82 (στα σερβικά με γαλλική περίληψη).

333. -PAPAZOGLOU, F.: *Structures ethniques et sociales dans les régions centrales des Balkans à la lumière des études onomastiques*, στα Actes du VIIe Congrès International d'Épigraphie grecque et latine, Constantza, 9-15.9.1977 [Bucureşti-Paris 1979], 153-169.

334. -PAPAZOGLOU, F.: Βιβλιοκρισία της μελέτης του D. FEISSEL, *Recueil des inscriptions chrétiennes de Macédoine. Du IIIe au VIe siècle* (1983), *ŽAnt* 35, 1985, 150-154.

335. -PAPAZOGLOU, F.: Βιβλιοκρισία του έργου των Θ. PIZAKΗ — Γ. ΤΟΥΡΑΤΣΟΓΛΟΥ, *Ἐπιγραφὲς Ἀνω Μακεδονίας* (1985), *ŽAnt* 36, 1986, 123-129.

336. -PAPAZOGLOU, F.: *Les villes de Macédoine à l'époque romaine* (*BCH Suppl. XVI*), Éc. Fr. d'Athènes, Paris 1988.

337. -PAPAZOGLOU, F.: *Les stèles éphébiques de Stuberra*, *Chiron* 18, 1988, 233-270.

338. -ΠΑΠΠΑΔΑΚΙ, N.: *Eἰς τὸ δόγμα [Λαζανιάων τῆς Ὄρεστίδος*, *JHS* 1913 σ. 337 κ.έ., *Athena* 25, 1913, 462-477.

339. -PARIBENI, R.: *La Macedonia sino ad Alessandro Magno* (Pubblic. dell'Univ. Catt. del Sacro Cuore, N.S. αρ. XVI), Milano 1947, 9-12.

340. -PAROVIĆ-PEŠIKAN, M.: *Dva strigila sa grčkim natpisima iz Makedonije (Two Strigils with Greek Inscriptions from Macedonia)*, *ŽAnt* 38, 1988, 43-53.

341. -ΠΑΖΑΡΑ, Θ.: *Δύο παλαιοχριστιανικοὶ τάφοι ἀπὸ τὸ Δυτικὸ Νεκροταφεῖο τῆς Θεσσαλονίκης*, *Makedonika* 21, 1981, 373-389.

342. -PEEK, W.: *Zwei Grabepigramme aus Makedonien*, *Hermes* 92, 1964, 498-502.

343. -PEEK, W.: *Zu den 'Inscriptiones Thessalonicae' (IG X pars 2, fasc. 1)*, *Maia* 25, 1973, 198-203.

344. -ΠΕΛΕΚΑΝΙΔΗ, Στ.: *Μελέτες παλαιοχριστιανικῆς καὶ βυζαντινῆς ἀρχαιολογίας* (Ι.Μ.Χ.Α. αρ. 174), Θεσσαλονίκη 1977.
345. -Μ. ΝΥΣΤΑΖΟΠΟΥΛΟΥ-ΠΕΛΕΚΙΔΟΥ, Τὸ «*Μακεδονικὸ Ζῆτημα*». 'Ιστορικὴ θεώρηση τοῦ προβλήματος, 'Αθῆνα 1988, Β' ελλ. ἐκδ. καθώς καὶ αγγλ., γαλλ. καὶ γερμ. μετάφρ. αυτῆς, Κέρκυρα 1992.
346. -PERDRIZET, P.: *Voyage dans la Macédoine première*, *BCH* 18, 1894, 416-445.
347. -PERDRIZET, P.: *Inscriptions de Philippes*, *BCH* 24, 1900, 299-323.
348. -PERDRIZET, P.: Παρατηρήσεις στον αρ. 318 του W. DITTEN-BERGER, *Sylloge Inscriptionum Graecarum*, *REA* 2, 1900, 264.
349. -PERDRIZET, P.: *Macédonismes dans une inscription d'Égypte*, *REA* 10, 1908, 336-338.
350. -PERDRIZET, P.: *Contribution à l'étude du macédonien*, *BCH* 35, 1911, 120-131, πίν. 2.
351. -PERDRIZET, P.: *Études amphipolitaines*, *BCH* 46, 1922, 36-57.
352. -PERLMAN, P.J.: *The «Theorodokia» in the Peloponnese*, PhD University of California, Berkeley, Univers. Micr. Intern., Ann Arbor 1984, 182-195 καὶ 242-251.
353. -PETRUŠEVSKI, M.D.: *Γαλάδρα=Χαράδρα. Γάλαδρος = Χάραδρος (= KA-RA-DO-RO)*, *ŽAnt* 16, 1966, 310.
354. -ΠΕΤΣΑ, Φ.: 'Ωναι ἐκ τῆς Ἡμαθίας, *AE* 1961, 1-57.
355. -PETSAS, Ph.: *A Few Examples of Epigraphy from Pella*, *BSt* 4, 1963, 155-170, πίν. 1-14.
356. -ΠΕΤΣΑ, Φ.: 'Ο τάφος τῶν Λευκαδίων (Βιβλ. τῆς ἐν Ἀθήν. Ἀρχ. Ετ., αρ. 57), 'Αθῆναι 1966.
357. -ΠΕΤΣΑ, Φ.: *Χρονικὰ ἀρχαιολογικά*, *Makedonika* 7, 1966-67 [1967], 277-369, πίν. 1-69.
358. -ΠΕΤΣΑ, Φ.: *Χρονικὰ ἀρχαιολογικά 1966-1967*, *Makedonika* 9, 1969, 101-223, πίν. 1-111.
359. -ΠΕΤΣΑ, Φ.: *Χρονικὰ ἀρχαιολογικά 1966-1967*, *Makedonika* 15, 1975, 171-355, πίν. 93-262.
360. -PETSAS, Ph.: *Μήτηρ Θεῶν Αὐτόχθων*, *Unpublished Manumission Inscriptions from Macedonia*, στην 'Αρχαία Μακεδονία III, 'Ανακοινώσεις κατὰ τὸ τρίτο διεθνὲς Συμπόσιο, Θεσσαλονίκη 21-25.9.1977 [1983], 229-246.
361. -ΠΕΤΣΑ, Φ.: Βιβλιοκρισία του β' τόμου του έργου του J.N. KAL-LÉRIS, *Les anciens Macédoniens* (1976), *Makedonika* 17, 1977, 452-453.
362. -ΠΕΤΣΑ, Φ.: *Oἱ χρονολογημένες ἐπιγραφὲς ἀπὸ τὸ Ἱερὸ τῆς Μητρὸς Θεῶν Αὐτόχθονος στὴ Λευκόπετρα, στα Πρακτικὰ τοῦ Η' Διεθνοῦς Συνεδρίου Ἑλληνικῆς καὶ Λατινικῆς Ἐπιγραφικῆς*, 'Αθῆνα 3-9.10.1982 [1984], τόμ. I, 281-307.

363. -PISANI, V.: *Una parola greca di probabile origine macedone: μάγειρος*, RIEB 1.1-2, 1934-1935, 255-259.
364. -PISANI, V.: *La posizione linguistica del macedone*, RIEB 3, 1937-1938, 8-32.
365. -PISANI, V.: *Manuale storico della lingua greca*, seconda edizione, con un'Appendice: *Il Miceneo* di C. MILANI, Brescia 1973, 33-34, § 21.
- *366. -POGHIRC, C.: *Considérations sur le lexique de l'ancien macédonien*, Revue Roumaine de Linguistique 5, 1960, 135-145 (άρθρο του ίδιου συγγραφέα με τον ίδιο τίτλο στον τόμο *Philologica et Linguistica* [εκδ. Helm. Frisch], Bochum 1983, 37-47).
- *367. -POGHIRC, C.: *Μακεδονισμός στον Ευριπίδη* (στα ρωσικά), StudClas 4, 1962, 315-318.
368. -POKORNY, J.: *Indogermanisches etymologisches Wörterbuch*, Bern-München 1959-1969.
369. -POUILLOUX, J.: *Choix d'inscriptions grecques. Textes, traductions et notes*, Paris 1960, 96-98 ap. 25, 146-148 ap. 38.
370. -POWELL, B.B.: *The Origin of the Puzzling Supplementals Φ X Ψ*, TAPhA 117, 1987, 1-20.
371. -PROEVA, N.: *Les contributions épigraphiques de Tikveš* (στα σερβικά με γαλλική περίληψη), ŽAnt 38, 1988, 55-64, εικ. 1-4.
372. -ΠΡΟΜΠΟΝΑ, 'Ι.: *Μακεδονικὰ καὶ ὄμηρικὰ γλωσσικά*, στην 'Αρχαία Μακεδονία II, 'Ανακοινώσεις κατὰ τὸ δεύτερο διεθνὲς Συμπόσιο, Θεσσαλονίκη 19-24.8.1973 [1977], 397-407.
373. -ΠΡΟΜΠΟΝΑ, 'Ι.: *'Η συγγένεια μακεδονικῆς καὶ μυκηναϊκῆς διαλέκτου καὶ ἡ πρωτοελληνικὴ καταγωγὴ τῶν Μακεδόνων*, Αθῆναι 1973.
374. -ΠΡΟΜΠΟΝΑ, 'Ι.: *'Η ελληνικότητα της Μακεδονίας μέσα στους αιώνες*, Αθήνα 1992.
- *375. -PUDIĆ, I.: *Staromakedonski jezik* (= Η γλώσσα των αρχαίων Μακεδόνων), GABiH 4 (= Centar za balkan ispitivanja 2), 1966, 5-25 και ibid. 5 (= Centar za balkan ispitivanja 3), 1967, 145-150.
376. -PUDIĆ, I.: *Die Sprache der alten Makedonen*, στο L'Ethnogenèse des Peuples Balkaniques, Symposium international sur l'ethnogenèse des peuples balkaniques, Plovdiv 23-28.4.1969 [Sofia 1971] (Studia Balcanica 5), 207-223.
377. -RADERMACHER, L.: *Koine* (SAWW ap. 224, Band 5., Abh.), Wien 1947.
378. -RAYMOND, D.: *Macedonian Regal Coinage to 413 B.C.*, New York 1953.
- *379. -RECHE, O.: *Rasse und Heimat der Indogermanen*, München 1936, 54.
380. -REDARD, G.: *Les noms grecs en -THΣ, -ΤΙΣ, et principalement*

-ΙΤΗΣ, -ΙΤΙΣ. *Étude philologique et linguistique* (Études et Commentaires V), Paris 1949.

381. -RESTELLI, G.: *Una caratteristica dorica passata all'antico eolico, all'illico e al macedone*, *Aevum* 36, 1962, 382-391.

382. -RESTELLI, G.: *Innovazioni comuni ad antichi dialetti greci e a lingue indeuropee non greche*, *Paideia* 18, 1963, 167-173.

383. -RIX, H.: *Historische Grammatik des Griechischen. Laut- und Formenlehre*, Darmstadt 1976, 8 § 9.

384. -PIZAKH, Θ. — ΤΟΥΡΑΤΣΟΓΛΟΥ, Γ.: *Τρεῖς μελέτες γιὰ τὴν Ἀνω Μακεδονία. Μία ἄλλη ἀποψη*, *Archaiognosia* 3.1-2, 1982-84 [1987], 9-27.

385. -PIZAKH, Θ. — ΤΟΥΡΑΤΣΟΓΛΟΥ, Γ.: *Ἐπιγραφὲς Ἀνω Μακεδονίας* (Ἑλίμεια, Εορδαία, Νότια Λυγκηστίς, Ορεστίς). Τόμ. I. *Κατάλογος ἐπιγραφῶν*, Αθήνα 1985.

386. -ROBERT, L.: *Études épigraphiques et philologiques* (Bibl. de l'École des Hautes Études, Sc. Hist. et Phil. ap. 272), Paris 1938.

387. -ROBERT, L.: *Hellenica. Recueil d'épigraphie, de numismatique et d'antiquités grecques*, τόμ. I, Paris 1940, κεφ. XII, *Actes d'affranchissement en Macédoine*, σελ. 70-77.

388. -ROBERT, L.: *Noms indigènes dans l'Asie-Mineure gréco-romaine* (Bibl. arch. et hist. de l'Inst. Fr. d'Arch. d'Ist. XIII), Paris 1963.

389. -ROBERT, L.: *Les inscriptions de Thessalonique*, *RPh* 48, 1974, 180-246.

390. -ROBINSON, C.E.: *A History of Greece*, New York [ca 1929], 333.

391. -ROBINSON, D.M.: *A Deed of Sale at Olynthus*, *TAPhA* 59, 1928, 225-232, πίν. I-II.

392. -ROBINSON, D.M.: *New Inscriptions from Olynthus and Environs*, *TAPhA* 62, 1931, 40-56, πίν. I-II.

393. -ROBINSON, D.M.: *VII. -Inscriptions from Olynthus*, 1934, *TAPhA* 65, 1934, 103-137, πίν. I-VI.

394. -ROBINSON, D.M.: *II.-Inscriptions from Macedonia*, 1938, *TAPhA* 69, 1938, 43-76, πίν. I-XXVII.

395. -ROBINSON, D.M. — CLEMENT, P.A.: *Excavations at Olynthus IX. The Chalcidic Mint and the Excavation Coins Found in 1928-1934*, Baltimore-London-Oxford 1938.

396. -ROBINSON, D.M.: *A Magical Text from Beroia in Macedonia*, στο *Classical and Mediaeval Studies in Honor of Edward Kennard Rand*, New York 1938, 245-253.

397. -ROBINSON, D.M.: *VII.- Addenda to T.A.P.A. LXIX, 43-76*, *TAPhA* 70, 1939, 62-63.

398. -ROBINSON, D.M.: *Excavations at Olynthus X. Metal and Minor Miscellaneous Finds. An Original Contribution to Greek Life*, Baltimore-London -Oxford 1941.
399. -ROESCH, P.: Βιβλιοκρισία του έργου της S. DÜLL, *Die Götterkulte Nordmakedoniens in römischer Zeit* (1977), *Gnomon* 52, 1980, 685-688.
400. -ROGER, J.: *L'enceinte basse de Philippes. Dédicace impériale*, *BCH* 62, 1938, 37-41, πίν. XIV.
401. -ΡΩΜΙΟΠΟΥΛΟΥ, Αἰκ.: 'Επιτύμβιοι στῆλαι Ἀθηναίων ἐκ Ποτειάς, *AAA* 7.2, 1974, 190-198.
402. -ΡΩΜΙΟΠΟΥΛΟΥ, Κ.: Αττικός αμφιπρόσωπος κάνθαρος από τάφο της αρχαίας Ακάνθου, στο αφιέρωμα Αμητός, Τιμητικός τόμος για τον καθηγητή Μανόλη Ανδρόνικο, Θεσσαλονίκη 1987, τόμ. II, 723-732, πίν. 140-143.
403. -ROSÉN, Kl.: *Die Gründung der makedonischen Herrschaft*, *Chiron* 8, 1978, 1-27.
404. -ROSTOVTSCHEV, M. (ROSTOVZEFF): *Επιγραφές της Μακεδονίας* (στα ρωσικά), *BIAC* 4.3., 1899, 166-188.
405. -ROSTOVTSCHEV, M.: *A History of the Ancient World*, τόμ. I. *The Orient and Greece*, Oxford 1926, 325-326.
406. -ROSTOVTSCHEV, M.: *The Social and Economic History of the Hellenistic World*, τόμ. II, Oxford 1941, 1055-1056.
407. -ROUSSEL, P.: *Un règlement militaire de l'époque macédonienne*, *RA* 1934. I, 39-47.
408. -ROUSSEL, P.: (G. GLOTZ, P. ROUSSEL, R. COHEN), *Histoire ancienne*, IIe partie: *Histoire grecque*, τόμ. IV: *Alexandre et l'hellénisation du monde antique*, Ière partie : *Alexandre et le démembrement de son empire*, Paris 1938, 402.
409. -RÜSCH, A.: *Das Kaiserzeitliche Porträt in Makedonien*, *JDAI AA* 84, 1969, 59-196.
410. -RUSSU, L.I.: *Macedonica. Osservazioni sulla lingua e l'etnografia degli antichi Macedoni*, *Ephemeris Dacoromana* 8, 1938, 105-232 (στη διεθνή βιβλιογραφία χρησιμοποιείται επίσης η συνεχής σελιδαρίθμηση 1-128 του ανατύπου).
411. -ΣΑΑΤΣΟΓΛΟΥ-ΠΑΛΙΑΔΕΛΗ, Χρ.: *Tὰ ἐπιτάφια μνημεῖα ἀπὸ τὴν Μεγάλη Τούμπα τῆς Βεργίνας* (διδακτορική διατριβή), Θεσσαλονίκη 1984.
412. -ΣΑΑΤΣΟΓΛΟΥ-ΠΑΛΙΑΔΕΛΗ, Χρ.: *Όνόματα από τη Βεργίνα*, στις Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα, Πρακτικά της 8ης ετήσιας συνάντησης του Τομέα Γλωσσολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης 27-29.4.1987 [Θεσσαλονίκη 1987], 161-165.
413. -SAATSOGLOU-PALIADELI, Chr.: *ΒΙΛΑΡΡΑΤΕΛΛΟ[Υ]*, *ZPE* 72,

1988, 111-112, πίν. X.

414. -SACCO, G.: Ἐνοδίας πρόπολος, *RFIC* 108 (N.S.), 1980, 29-33.

415. -SAKELLARIOU, M.: *Oἱ κάτοικοι, στο συλλογικό ἔργο Μακεδονία,*

4000 χρόνια ἐλληνικῆς ιστορίας καὶ πολιτισμοῦ, Ἀθήνα 1982, 46-63 (=σελ. 44-63 της αγγλικής μετάφρασης, Athens 1982) [= *Η εθνικότητα των Μακεδόνων, στο συλλογικό τόμο Η γλώσσα της Μακεδονίας, Η αρχαία Μακεδονική και η ψευδώνυμη γλώσσα των Σκοπίων* (υπό την επιστ. εποπτ. του Γ. Μπαμπινιώτη), Αθήνα 1992, 113-141].

416. -SAKELLARIOU, M.: *Achéens et Arcadiens στο The History of the Greek Language in Cyprus*, Proceedings of an International Symposium (...) Larnaca, Cyprus, 8-13.9.1986 [Nicosia 1988], 9-17.

417. -SALAĆ, A.: *Inscriptions du Pangée, de la région Drama-Cavalla et de Philippes*, *BCH* 47, 1923, 49-96.

418. -ΣΑΜΣΑΡΗ, Δ.: *Ιστορικὴ Γεωγραφία τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας κατὰ τὴν ἀρχαιότητα*, Θεσσαλονίκη 1976.

419. -ΣΑΜΣΑΡΗ, Δ.: *Tὰ ἀνθρωπῶν γένος τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας κατὰ τὴν Ρωμαιοκρατία μὲ βάση τὶς ἐπιγραφικὲς μαρτυρίες*, *Makedonika* 22, 1982, 259-294.

420. -ΣΑΜΣΑΡΗ, Δ.: *Παρατηρήσεις στὴ γλώσσα τῶν ἐπιγραφῶν ρωμαϊκῆς ἔποχῆς τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας*, *Makedonika* 22, 1982, 485-491.

421. -ΣΑΜΣΑΡΗ, Δ.: *Αρχαία τοπωνυμικά παράλληλα μεταξύ Κρήτης καὶ Μακεδονίας*, *Onomata* 13, 1989-1990, 243-251.

422. -SCHACHERMEYR, Fr.: *Alexander der Grosse. Das Problem seiner Persönlichkeit und seines Wirkens*, Wien 1973 (SAWW ap. 285), 39-43.

423. -SCHMID, W.: *Die nachklassische Periode der griechischen Litteratur*, στο W. von CHRISTS, *Geschichte der griechischen Litteratur*⁶, τόμ. II, 1 (München 1920), 2, υποσημ. 3.

424. -SCHULLER, W.: *Griechische Geschichte*² (Oldenburg-Grundriß der Geschichte, Bd 1.), München-Wien 1982, 41.

425. -SCHULZE, *Zur Geschichte lateinischer Eigennamen*, Berlin 1933 (Abh. Göttingen, Phil.-hist. Kl., Neue Folge Band V., Nro. 5) 40, υποσημ. 5.

426. -SCHWYZER, E.: *Grammatik der pergamenischen Inschriften*, Berlin 1898, 21.

427. -SCHWYZER, E.: *Dialectorum graecorum exempla epigraphica potiora*, Leipzig 1923, ap. 798, 799.

428. -SCHWYZER, E.: *Griechische Grammatik, auf der Grundlage von Karl Brugmanns 'Griechischer Grammatik'. I. Allgemeiner Teil, Lautlehre, Wortbildung, Flexion*⁵ (München 1953), 69-71, 560, υποσημ. 6.

429. -SOLMSEN, F.: *Vermischte Beiträge zur griechischen Etymologie und Grammatik* [sic], *KZ* 34, 1897, 536-560.

430. -SOLMSEN, F.: *Lakonisch*, IF 7, 1897, 37-49.
431. -SOLMSEN, F.: *Eigennamen als Zeugen der Stammesmischung in Böotien*, RhM 59, 1904, 481-505.
432. -SOLMSEN, F.: Βιβλιοκρισία του έργου του Aug. FICK, *Vorgriechische Ortsnamen als Quelle für die Vorgeschichte Griechenlands verwertet* (1905), BPhW 1906, στ. 851-858.
433. -SOLMSEN, F.: Βιβλιοκρισία του έργου του O. HOFFMANN, *Die Makedonen. Ihre Sprache und ihr Volkstum* (1906), BPhW 1907, στ. 270-275.
434. -SOLMSEN, F.: *Beiträge zur griechischen Wortforschung*, Strassburg 1909, 53.
435. -SPECHT, F.: *Beiträge zur griechischen Grammatik*, KZ 58, 1932, 131, υποσημ. 1.
436. -SPIESER, M.-J.: *Inventaires en vue d'un recueil des inscriptions historiques de Byzance*, I. *Les inscriptions de Thessalonique*, T&MByz 5, 1973, 145-180, πίν. I-X.
437. -STIER, H.E.: *Grundlagen und Sinn der griechischen Geschichte*, Stuttgart 1945, 93-98.
438. -STRUCK, A.: *Inschriften aus Makedonien*, AM 27, 1902, 305-320.
439. -STURTEVANT, E.H.: *Studies in Greek Noun-Formation. Labial Terminations III. Words in -πη or -πā (also -πă) — in -πης or -πāς, gen. -που — in -πος and -πον, gen. -πον*, CPh 7, 1912, 420-441.
440. -STURTEVANT, E.H.: *Centaurs and Makedonian Kings*, CPh 21, 1926, 235-249.
441. -STURZ, F.G.: *De dialecto Macedonica et Alexandrina liber*, Lipsiae 1808.
442. -SVORONOS, N.: *L'hellénisme primitif de la Macédoine prouvé par la numismatique et l'or du Pangée*, Extrait du *Journal International d'Archéologie Numismatique* 19, 1918-1919 [Paris-Athènes 1919].
443. -TARN, W.W.: *Antigonos Gonatas*, Oxford 1913, 175-183.
444. -TARN, W.W.: *Macedonia and Greece*, στην Cambridge Ancient History VII (1928), 197-198.
445. -TARN, W.W. — GRIFFITH, G.T.: *Hellenistic Civilisation*³, London 1952, 63.
446. -TATAKI, A.: *Ancient Beroea. Prosopography and Society* (ΜΕΛΕΘΜΑΤΑ 8), Athens 1988.
447. -ΘΑΒΩΡΗΣ, Α.: *Tὸ προύν(ε)ικός τοῦ Ἡρώνδα καὶ ἡ παλαιότητα τῶν γνωστῶν γνωρισμάτων τῶν βορείων νεοελληνικῶν ἴδιωμάτων*, Dodone 9, 1980, 401-439.
448. -ΘΑΒΩΡΗΣ, Α.: *Ιστορία τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσας*, Ιωάννινα 1983, 31-48.

449. -THAVORIS, A.: *The Greek Dialect of the Ancient Macedonians and the Modern Greek Dialects of Macedonia (and the rest of Northern Greece)*, στο *Macedonian Hellenism*, Melbourne, Australia, 1990, 241-250 [= Ἡ ελληνικὴ διάλεκτος τῶν ἀρχαίων Μακεδόνων καὶ τὰ σημερινὰ νεοελληνικὰ ἴδιώματα τῆς Μακεδονίας (καὶ τῆς ἄλλης Βόρειας Ἑλλάδας), στο συλλογικό τόμο *Η γλώσσα της Μακεδονίας, Η αρχαία Μακεδονική και η ψευδώνυμη γλώσσα των Σκοπίων* (υπό την επιστ. εποπτ. του Γ. Μπαμπινιώτη), Αθήνα 1992, 195-206].
450. -THUMB, A.: *Die griechische Sprache im Zeitalter des Hellenismus. Beiträge zur Geschichte und Beurteilung der Koīnē*, Strassburg 1901, 109 υποσημ. 3, 224, 238.
451. -THUMB, A.: Βιβλιοκρισία του έργου του O. HOFFMANN, *Die Makedonen. Ihre Sprache und ihr Volkstum* (1906), *NJklA* 19, 1907, 76-78.
452. -THUMB, A. — KIECKERS, E.: *Handbuch der griechischen Dialekte*², Heidelberg 1932, τόμ. I, 9-10.
453. -TOD, M.: *Macedonia. VI.-Inscriptions*, *ABSA* 23, 1918-1919, 67-97.
454. -TOD, M.: *Greek Historical Inscriptions. From the Sixth Century B.C. to the Death of Alexander the Great in 323 B.C. With a Prefatory Note to the First American Reprint Edition of 1985, a New Concordance with IG I², M & L, IG I³.1, Bull Epigr. and Another New Concordance between IG I² Numbers and SEG 26-30 (1976-1980) Prepared by A.N. OIKONOMIDES*, Chicago 1985, τόμ. II, 30-34 αρ. 111, 149-151 αρ. 150, 171-174 αρ. 158.
455. -ΤΟΥΡΑΤΣΟΓΛΟΥ, Ι., *Νέος κατάλογος ἐφήβων ἐκ Βεροίας, AD 26 (Α΄, Μελ.)*, 1971, 128-132, πίν. 28-29.
456. -ΤΟΥΡΑΤΣΟΓΛΟΥ, Ι.: *Πατερῖνος Ἀντιγόνου, ἥρως (Ὑστεροελληνικὴ στήλη ἀπὸ τὴ Βέροια)*, στο αφιέρωμα Κέρνος. Τιμητικὴ προσφορὰ στὸν καθηγητὴ Γεώργιο Μπακαλάκη, Θεσσαλονίκη 1972, 153-159, πίν. 44-45.
457. -ΤΟΥΡΑΤΣΟΓΛΟΥ, Ι.: *Ἀπὸ τὴν πολιτεία καὶ τὴν κοινωνία τῆς Ἀρχαίας Βεροίας: Ἐπιγραφικὲς σημειώσεις*, στην *Ἀρχαία Μακεδονία II, Ἀνακοινώσεις κατὰ τὸ δεύτερο διεθνὲς Συμπόσιο*, Θεσσαλονίκη 19-24.8.1973 [1977], 481-493.
458. -TOURATSOGLOU, I.: *Inscriptions funéraires inédites au musée de Veroia*, στα *Studio in honorem Christo M. Danov (Terra Antiqua Balcanica II)* Sofia 1985, τόμ. II, 418-426.
459. -TOYNBEE, A.: *Some Problems of Greek History*, κεφ. 3, *What Was the Ancestral Language of the Macedones?*, London, Oxford Univ. Press-New York-Toronto 1969, 64-79. Ισως εδώ θα πρέπει να προστεθούν και τα κεφάλαια 4 και 5 του ίδιου έργου, *What was the Ancestral Language of the Pelagones?* (σελ. 80-93) και *What Was the Ancestral Language of the Paiones?* (σελ. 94-103) που αφορούν φύλα της περιοχής.
460. -ΤΣΙΓΑΡΙΔΑ, Εὐθ. — ΛΟΒΕΡΔΟΥ-ΤΣΙΓΑΡΙΔΑ, Κ.: *Κατάλογος*

Χριστιανικῶν ἐπιγραφῶν στὰ Μουσεῖα τῆς Θεσσαλονίκης (Δημοσ. τῆς Ε.Μ.Σ., Μακεδ. Βιβλιοθ. αρ. 52), Θεσσαλονίκη 1979.

461. -ΤΣΟΠΑΝΑΚΗ, Ἀγ.: *Συμβολὴ στὴν ἔρευνα τῶν ποιητικῶν λέξεων: «Ai γλῶτται»*, Ρόδος 1949, 55-58 (= *Συμβολὲς στὴν ιστορία τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας*, Μέρος I, Θεσσαλονίκη 1983, 407-410).

462. -ΤΣΟΠΑΝΑΚΗ, Ἀγ.: *Διαλεκτικὰ Μακεδονίας*, *Makedonika* 5, 1961-63 [1963], 448-457.

463. -ΤΣΟΠΑΝΑΚΗ, Ἀγ.: *Γλωσσικὰ Μακεδονίας*, στην *‘Αρχαία Μακεδονία II*, Ἀνακοινώσεις κατὰ τὸ πρῶτον διεθνὲς Συμπόσιον ἐν Θεσσαλονίκῃ, 26-29.8.1968 [1970], 334-352.

464. -TSOPANAKIS, Ag.: *Mutations of φ, χ, θ, into β, γ, δ (in Cyprus, Macedonia, Homer and Modern Greek)*, στο *The History of the Greek Language in Cyprus*, Proceedings of an International Symposium (...), Larnaca, Cyprus 8-13.9.1986 [Nicosia 1988], 81-97.

465. -TSOPANAKIS, Ag.: *The Macedonian Sublayer in the Vlahic Idioms*, στο *Macedonian Hellenism*, Melbourne, Australia, 1990, 213-225.

466. -ΤΣΟΥΚΝΙΔΑ, Γ.: *Πιθανές ἐνδείξεις γιὰ τὴν χρονολόγηση τῶν κωφώσεων στὰ βόρεια ἴδιώματα τῆς νέας ἑλληνικῆς*, Τομές (Μηνιαῖο περιοδικό πνευματικοῦ προβληματισμοῦ, Ἀθήνα) 70, 1981, 32-36.

467. -ΤΣΟΥΚΝΙΔΑ, Γ.: *Περὶ τοῦ βορειοελλαδικοῦ φωνητισμοῦ*, *Athena* 80, 1989, 179-186.

468. -ΤΣΟΥΚΝΙΔΑ, Γ.: *Περὶ τὴν σύγησιν τῶν νόθων ἢ καὶ οὐ εἰς τὰ βόρεια ἑλληνικά ἴδιώματα*, *Athena* 80, 1989, 292.

*469. -VAIDOMIR, N.P.: *Mărturii ale antichității greco-române privitoare la limba Macedonenilor preromani*, *Noi Tracii* 15, 1986, 13-19.

470. -ΒΑΣΜΑΤΖΙΔΟΥ, Ἰ.: *Ἡ Μακεδονία καὶ οἱ Μακεδόνες*, Μόναχον 1867.

*471. -VASMER, M.: *K voprosu o jazyke drevnej Makedonii* (= *Περὶ τῆς γλώσσης τῶν αρχαίων Μακεδόνων*), *Zurnal Ministerstva narodnogo prosveschenija (Otdel klassičeskoj filologii)* 1908 (Ιανουάριος), 22-35.

472. -VATIN, Cl.: *Une inscription inédite de Macédoine*, *BCH* 86, 1962, 57-63.

473. -VATIN, Cl.: *Lettre adressée à la cité de Philippes par les ambassadeurs auprès d'Alexandre*, στα *Πρακτικά τοῦ Η' Διεθνοῦ Συνεδρίου Ἑλληνικῆς καὶ Λατινικῆς Ἐπιγραφικῆς*, Ἀθήνα 3-9.10.1982 [1984], 259-270.

474. -BABRITSA, Ἀ.: *Ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀραβησσοῦ Πέλλης*, στην *‘Αρχαία Μακεδονία II*, Ἀνακοινώσεις κατὰ τὸ δεύτερο διεθνὲς Συμπόσιο, Θεσσαλονίκη 19-24.8.1973 [1977], 7-11.

475. -VELIGIANNI, Chr.: *Ein hellenistisches Ehrendekret aus Gazoros (Ostmakedonien)*, *ZPE* 51, 1983, 105-114.

476. -VELIGIANNI, Chr.: *Hypostoloi und Trierarchos auf einer neuen Inschrift aus Amphipolis*, ZPE 62, 1986, 241-246, πτv. XIIe.
477. -VELKOVA, Zl.: *The Thracian Glosses. Contribution to the Study of the Thracian Vocabulary*, Amsterdam 1986.
478. -VICKERS, M.: *Fifth-century Brickstamps from Thessaloniki*, ABSA 68, 1973, 285-294.
479. -ΒΟΚΟΤΟΠΟΥΛΟΥ, Ι.: *Η επιγραφή των Καλινδοίων*, στην 'Αρχαία Μακεδονία IV, 'Ανακοινώσεις κατά τὸ τέταρτο διεθνὲς Συμπόσιο, Θεσσαλονίκη 21-25.9.1983 [1986], 87-114.
480. -ΒΟΚΟΤΟΠΟΥΛΟΥ, Ι.: *Νέα τοπογραφικά στοιχεία για την χώρα των Χαλκιδέων*, στη Μνήμη Δ. Λαζαρίδη, Πόλις και χώρα στην αρχαία Μακεδονία και Θράκη. Πρακτικά αρχαιολογικού συνεδρίου, Καβάλα 9-11.5.1986 [Θεσσαλονίκη 1990], 109-144.
481. -ΒΟΚΟΤΟΠΟΥΛΟΥ, Ι.: *Ανασκαφικές έρευνες στη Χαλκιδική*, στο συλλογικό τόμο *To αρχαιολογικό Έργο στη Μακεδονία και Θράκη* 1, 1987 [Θεσσαλονίκη 1988], 279-287.
482. -VOUTIRAS, E.: *Bemerkungen zu zwei makedonischen Freilassungsurkunden*, *Tyche* 1, 1986, 227-234.
483. -ΒΟΓΙΑΤΖΙΔΟΥ, I.K., 'Η προϊστορική έλληνική Αμφικτυονία τῶν πόλεων τοῦ ποταμοῦ Ἀξιοῦ', *PAAH* 31, 1959, 75-90.
484. -WACE, A.J.B. — WOODWARD, A.M.: *Inscriptions from Upper Macedonia*, ABSA 18, 1911/12, 166-188.
485. -WAHRMANN, P.: Βιβλιοκρισία των άρθρων του B. ΛΕΟΝΑΡΔΟΥ, 'Αμφιαραείου ἐπιγραφαί (AE 1923, 36-52 και AE 1925-26, 9-45), *Glotta* 19, 1931, 162.
486. -WAHRMANN, P.: Βιβλιοκρισία του άρθρου του D.M. ROBINSON, *A Deed of Sale at Olynthus* (TAPhA 59, 1928, 225-232), *Glotta* 19, 1931, 162-163.
487. -WALBANK, F.W.: *The Problem of Greek Nationality*, *Phoenix* 5, 1951, 41-60.
488. -WALDE, A.: *Die verbindungen zweier dentale und tönendes z im Indogermanischen [sic]*, KZ 34, 1897, 461-536.
489. -WEIGALL, A.: *Alexandre le Grand*, (Petite bibl. Payot αρ. 299) Paris 1976, 26.
490. -WEIGAND, G.: *Ethnographie von Makedonien, Geschichtlich-nationaler, sprachlich-statistischer Teil*, Leipzig 1924, 3-4.
491. -WHEELER, B.I.: *Alexander the Great. The Merging of East and West in Universal History*, Freeport, New York 1900, 10-12.
492. -WILAMOWITZ-MOELLENDORFF, U. von: *Euripides Herakles*², τόμ. II (1895, ανατύπ. Darmstadt 1959), 11, υποσημ. 23.

493. -WILAMOWITZ-MOELLENDORFF, U. von: *Hellenistische Periode* (320-30 v. Chr.), στο *Die griechische und lateinische Literatur und Sprache*, Berlin-Leipzig 1905, 81-82.
494. -WILAMOWITZ-MOELLENDORFF, U. von — NIESE, B.: *Staat und Gesellschaft der Griechen und Römer*², Berlin-Leipzig 1923, 138-139.
495. -WILAMOWITZ-MOELLENDORFF, U. von: *Der Glaube der Hellenen*, τόμ. I. Berlin 1931, 53-54.
496. -WILCKEN, U.: *Griechische Geschichte im Rahmen der Altertumsgeschichte*⁷, München 1951, 33.
497. -WITKOWSKI, S.: *Bericht über die Literatur zur Koine aus den Jahren 1898-1902, JAW* 120.1, 1904 [1905], 186-187.
- *498. -WRIGHT, F.A.: *Alexander the Great*, London 1934, 4-6.
499. -YOUTIE, H.C.: *A Note on Edson's Macedonica III*, *HThR* 42, 1949, 277-278.
501. -ZAHRNT, M.: *Olynth und die Chalkidier. Untersuchungen zur Staatenbildung auf der Chalkidischen Halbinsel im 5. und 4. Jahrhundert v. Chr.* (Vestigia 14), München 1972.
502. -ZAHRNT, M.: *Die Entwicklung des makedonischen Reiches bis zu den Perserkriegen*, *Chiron* 14, 1984, 325-368.

Οκτώβριος 1992

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
ΑΡΘΡΑ	
Παναγιώτου, Άννα: Φωνητική και Φωνολογία των ελληνικών επιγράφων της Μακεδονίας	5
Προμπονάς, Ιωάννης: Το αρχαίο μακεδονικό μηνολόγιο και η σημασία του για την εθνικότητα των Μακεδόνων	33
Βουτυράς, Εμμανουήλ: 'Ενας διαλεκτικός κατάδεσμος από την Πέλλα	43
Καραποτόσογλου, Κων/νος: Ετυμολογικές παρατηρήσεις σε μεσαιωνικές μεταγενέστερες ονομασίες όπλων: (τζάγγρα, ζάβα, σωσάνιον, σιβύνη, σάρισ(σ)α)	49
Τσοπανάκης, Γ.Α.: Αναζήτηση καταλοίπων της αρχαίας μακεδονικής ελληνικής διαλέκτου στα βλάχικα ιδιώματα της Μακεδονίας	61
Κατσάνης, Α. Νικόλαος: Γλωσσογραφία Επαρχίας Λαγκαδά (ΕΛ) (νομός Θεσ/νίκης)	83
Σπανός, Κώστας: Τα ονόματα των Δυτικομακεδόνων Αφιερωτών στην πρόσθεση 291 της Μονής του Βαρλαάμ (18ος αι.)	109
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΕΣ	
Παναγιώτου, Άννα: Βιβλιογραφία για τις Ελληνικές διαλέκτους και την Κοινή της αρχαίας Μακεδονίας	113
Κατσάνης, Α. Νικόλαος: Βιβλιογραφία νεοτέρων Μακεδονικών γλωσσικών ιδιωμάτων	147